

SAMEN STERK VOOR GEZONDHEID

JAARSTUKKEN 2019

Gezond² doet leven!

Hart voor Brabant

VOORWOORD

Het jaar 2019 stond voor GGD Hart voor Brabant (hierna: de GGD) in een aantal opzichten in het teken van een nieuwe start. Na de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 kregen de ambities van het nieuwe bestuur in 2019 steeds meer vorm. Met als belangrijke mijlpaal: de vaststelling van onze [beleidsvisie 2019-2023](#) door het algemeen bestuur in zijn vergadering van 4 juli 2019. Deze visie is de vertaalslag van landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen, waaronder de gemeentelijke coalitie-akkoorden die na de verkiezingen zijn opgesteld. De beleidsvisie geeft inhoudelijk richting aan de inspanningen van de GGD en aan de vernieuwing en verbetering van onze dienstverlening. Elk jaar werken we de ambities uit in de begroting en leggen we verantwoording af over de resultaten in de jaarrekening en het jaarverslag.

Positieve gezondheid als hoeksteen

Mensen gezonde kansen bieden om alles uit hun leven te halen. Dat is ons doel. We hanteren daarbij de omschrijving van gezondheid opgesteld door Machteld Huber:

Gezondheid is het vermogen je aan te passen en je eigen regie te voeren in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven.

Het gaat om de kracht en veerkracht die nodig is om mee te kunnen doen in de samenleving en baas te zijn over je eigen leven. Begrippen die centraal staan in onze missie én die kenmerkend zijn voor onze medewerkers en onze organisatie.

Gezond

Ook in 2019 toonde de GGD zich weer als een gezonde organisatie. We sluiten het jaar af met een positief resultaat van € 151.962. Hieruit blijkt dat we in staat zijn onze (wettelijke) taken waar te maken binnen de kaders die hiervoor zijn gesteld. We leverden bovendien een aantal belangrijke prestaties, waaronder de inhaalactie voor de meningokokken ACWY vaccinatie van jongeren. We vaccineerden 46.000 jongeren (een opkomst van ruim 85%) met inzet van ruim 600 medewerkers.

Veerkrachtig

2019 stond ook in het teken van verandering. Het natuurlijk verloop binnen ons (programma)-management en onze medische staf stelde ons voor een lastige bemensingsopgave. Zeker met het oog op de krapte op de arbeidsmarkt in de zorg. We zagen de mobiliteit ook als kans. Zo konden we werven op competenties die nodig zijn voor onze ontwikkelopgave. Daarnaast pasten we onze organisatie-indeling aan. We richtten een sector Bedrijfsontwikkeling op, ter ondersteuning van onze collega's in het veld. Ook deelden we onze sector Regio's opnieuw in, zodat ieder regioteam nog beter in staat is om onze klanten te bedienen, met lokaal maatwerk.

Dichtbij

Daarnaast zetten we met de [verhuizing van ons kantoor in Den Bosch](#) de eerste grote stap in onze herhuisvestingsoperatie. Daarmee hebben we het doel om eind 2020 met vijf regiokantoren nog dichtbij onze klanten te werken en stevigere lijnen met de samenleving te leggen.

Ambitieuze ontwikkelagenda

We hebben geleerd dat de vernieuwingsambitie in de beleidsvisie vraagt om de instelling van een marathonloper, meer dan van een sprinter. We boekten in 2019 vooruitgang op de volgende belangrijke strategische thema's:

Multichannel klantbeleving

We voerden verbeteringen door aan onze website, zodat klanten onze informatie beter en eenvoudiger kunnen vinden. We ontwikkelden online antwoorden op veel gestelde vragen. En we brachten de mogelijkheid van het online wijzigen van afspraken onder de aandacht van ouders.

Datagedreven publieke gezondheid

We richtten en vulden een onderzoeksdatabase met gezondheidsinformatie in. Hierdoor kunnen we gezondheidsdata van de GGD koppelen met externe gegevens en slim combineren tot nieuwe inzichten over gezondheid. Toepassingsmogelijkheden zijn: het voorspellen van infectieziektenuitbraken, themagericht en proactief adviseren over gezondheidsthema's en het verbeteren van onze dienstverlening. Met onze Brabantse Omgevingscan wonnen we een landelijke prijs in het kader van de nieuwe omgevingswet.

Strategische verbinding

Samenwerkingsverbanden zijn de motor achter vernieuwing en verandering. We richten ons daarbij op het beïnvloeden van sociaal-medische en ruimtelijke aspecten die de gezondheidskansen van inwoners bepalen. We zitten in veel netwerken, waarin onze expertise wordt gewaardeerd. We werken hierin samen met de Brabantse GGD'en, de Brabantse Omgevingsdiensten en Agrifood. Tegelijkertijd doemt het risico van versnippering op. Om daadwerkelijk een bijdrage te kunnen leveren, is soms focus nodig. In 2019 hebben we ons daarom in het bijzonder gericht op het thema Gezonde (inrichting van de) leefomgeving. Het bestuur stelde een [visie](#) vast op onze rol, met de Omgevingswet als inspiratiebron.

Graag gaan de medewerkers van GGD Hart voor Brabant samen met onze gemeenten en overige partners, ook in 2020 met deze uitdagingen aan de slag. We hebben er vertrouwen in dat we daarmee een belangrijke bijdrage gaan leveren aan het uitvoeren van onze missie: mensen gezonde kansen bieden om alles uit het leven te halen.

Wim Hillenaar

Karin van Esch

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	5
JAARVERSLAG	
1. Programma publieke gezondheid	7
1.1 Jeugdgezondheid	8
1.2 Gezondheidsbescherming	10
1.3 Gezondheidsbevordering en leefstijl	12
1.4 Monitoren, signaleren en advies	14
1.5 Toezicht houden	15
1.6 Openbare geestelijke gezondheidszorg	16
1.7 Publieke gezondheid bij rampen en crises	17
2. Bedrijfsvoering	18
2.1 Sturingsfilosofie en governance	18
2.2 Belangrijke ontwikkelingen in onze organisatie	19
2.3 Kwaliteit	21
2.4 Privacyverslag	22
2.5 Beleidsindicatoren	22
3. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	23
4. Onderhoud kapitaalgoederen	26
5. Financiering	27
6. Verbonden partijen	28
JAARREKENING	
1. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	31
2. Balans	33
3. Toelichting op de balans	35
4. Overzicht van baten en lasten	45
5. Toelichting op het overzicht van baten en lasten	46
5.1 Baten	46
5.2 Lasten	47
5.3 Toevoeging/onttrekking aan reserves	48
5.4 Incidentele baten en lasten	48
5.5 Rechtmatigheid	48
5.6 Gebeurtenis na balansdatum	49
6. Wet normering topinkomens	51
7. Resultaatbestemming	53
BIJLAGEN	
Bijlage 1: Begrotingsrechtmatigheid 2019	55
Bijlage 2: Taakvelden	57
Bijlage 3: Single Information Single Audit	58

INLEIDING

De jaarstukken van de GGD Hart voor Brabant bestaan uit het jaarverslag, met daarin de beleidsinhoudelijke programmaverantwoording, en de jaarrekening met de balans, het overzicht van baten en lasten en de toelichting hierop.

In deze jaarrekening leggen we verantwoording af aan het algemeen bestuur van de GGD over de financiën. De exploitatie sluit af met een positief resultaat van € 151.962.

Coronavirus COVID - 19

Deze jaarstukken zijn geschreven in februari/maart 2020, de periode waarin het Coronavirus in Nederland werd geïntroduceerd en stevig om zich heen greep. De uitbraak van het Coronavirus heeft geen gevolgen voor de financiën van 2019. Wel voorzien wij een materiële impact op de financiën in 2020. Hoewel de omvang daarvan nog onzeker is, behandelen wij de gevolgen van het coronavirus in de jaarrekening 2019 als een gebeurtenis na balansdatum, die geen nadere informatie geeft over de feitelijke situatie op de balansdatum (zie paragraaf 5.6).

's-Hertogenbosch, 9 april 2020,
het dagelijks bestuur van de GGD Hart voor Brabant,

C.J.M.A. van Esch,
Secretaris

W.A.G. Hillenaar,
voorzitter

Vastgesteld door het algemeen bestuur van de GGD Hart voor Brabant in zijn vergadering van 9 juli 2020,

C.J.M.A. van Esch,
Secretaris

W.A.G. Hillenaar,
voorzitter

JAARVERSLAG

Hart voor Brabant

1. PROGRAMMA PUBLIEKE GEZONDHEID

De GGD Hart voor Brabant is er voor de publieke en preventieve gezondheid: de taken die de overheid op zich neemt om de gezondheid van iedereen te bewaken, beschermen en bevorderen, zonder dat mensen daar altijd om vragen. Dat doen we in opdracht van onze 25 gemeenten in Midden-Brabant en Brabant-Noord.

Ook in 2019 waren onze activiteiten erop gericht om álle inwoners zo gezond en veilig mogelijk te laten leven. Een gezond gevoel is belangrijk om actief te zijn, mee te doen in de samenleving en alles uit het leven te halen. Dat maakt gelukkiger en zelfredzamer. Dus letterlijk: Gezond doet leven!

We gingen hiervoor uit van:

- Gezond denken: hoe bieden we onze inwoners gezonde kansen vanuit positieve gezondheid, op basis van onze data-inzichten.
- Gezond doen: want het werkt pas als we ook iets doen. We stimuleren gezonde kansen, beschermen met vaccinaties en houden toezicht.

Hierbij is preventie onze kernactiviteit. Onze werkzaamheden zijn te verdelen in zeven taken.

In dit jaarverslag leest u per taak wat we bereikten, samen met gemeenten, partners én inwoners.

We zoomen in op de resultaten die extra aandacht verdienen en verantwoorden ons met cijfers over ons werk. Een aantal cijfers presenteren we per gemeente, in een [apart overzicht](#).

1.1 JEUGDGEZONDHEID

Alle jeugdigen in Nederland hebben tot hun 18de recht op preventieve gezondheidszorg. Wij bieden die zorg aan onder verantwoordelijkheid van de gemeenten. Vrijwel alle kinderen zijn bij ons in beeld, bij het consultatiebureau, in de wijk, op scholen (PO, VO en MBO) en in samenwerking met peutersvoorzieningen. Zo kunnen ouders (gezondheids)problemen voor zijn. Daarom staan wij voor een gezonde en veilige ontwikkeling van ieder kind.

Vernieuwing van onze dienstverlening

Sinds 2017 werken we systematisch aan de vernieuwing van onze jeugdgezondheidszorg. Sinds april 2019 voeren we een doorlopend klanttevredenheidsonderzoek uit. Hierdoor is het voor ons mogelijk om nog beter aansluiting te vinden bij de wensen van ouders. Uit het onderzoek blijkt dat bijna 83% van de ouders tevreden of heel tevreden is over hun bezoek aan het consultatiebureau.

We hebben de ambitie om ouders de mogelijkheid te bieden om online afspraken te maken voor kinderen vanaf 2 jaar. Het is in 2019 niet gelukt om dit te realiseren met de bestaande ICT-oplossing. Daarom wordt in 2020 gewerkt aan een alternatieve oplossing waarmee wij ouders toch in staat stellen om zelf eenvoudig on-line een afspraak te maken.

Net als de kwaliteit van de zorg is ook de toekomstbestendigheid van de zorg voor ons belangrijk. Beiden komen samen in het sectorprogramma Jeugdgezondheid 2022 dat we eind 2018 opstartten. In 2019 analyseerden we het gehele basisproces, met aandacht voor kwaliteit, procesuitvoering en naleving van wettelijke kaders. De verbeterpunten die dit opleverde, verwerken we in 2020 in een herinrichting van het basisproces. Het doel is een verdere verbetering van de kwaliteit van preventieve zorg op maat.

Stevigere samenwerking met onze ketenpartners

In 2019 werkten we aan een verdere versteviging van de samenwerking met onder andere verloskundigen, moeder en kindcentra, kraamzorg en ziekenhuizen in ons hele werkgebied. Denk bijvoorbeeld aan inhoudelijke casusgerichte samenwerking tussen professionals en samenwerking op de processen als scholing, ICT, kwaliteit en veiligheid, PR en communicatie. Programma's zoals Nu Niet Zwanger, Voorzorg, Kansrijke Start en Stevig Ouderschap geven hier een extra impuls aan.

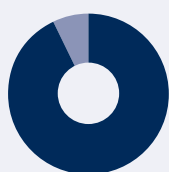
Op regionaal niveau hebben de 3 GGD'en samen met Novadic-Kentron de ambitie uitgesproken om een eenduidig protocol alcoholintoxicatie Brabant te ontwikkelen, met extra aandacht voor nazorg. Dit krijgt een vervolg in 2020.

Vaccinatiecampagne

Ook in 2019 was de opkomst voor het rijksvaccinatieprogramma hoog. Extra uitdagend waren de grote inhaalactie voor de meningokokken ACWY-vaccinatie van jongeren en de implementatie van het vaccineren van aanstaande moeders tegen kinkhoest. Tijdens de meningokokkencampagne vaccineerden we 46.000 jongeren (een opkomst van ruim 85%) met inzet van ruim 600 van onze medewerkers. Het aantal zwangeren dat zich meldde voor de kinkhoestvaccinatie was boven verwachting hoog. Nieuw in deze vaccinatieronde is de samenwerking met de verloskundige ketenpartners. Ook opvallend was het grote aantal meisjes dat gebruik maakte van de inhaal mogelijkheden voor de HPV-vaccinatie.

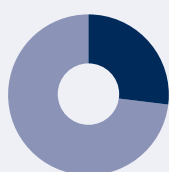
CIJFERS

93%
jeugdigen bereikt tijdens
het contactmoment

231

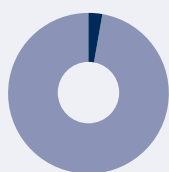
keer gebruikten we de
meldcode kindermishandeling

27%
extra onderzoek
met een aanleiding

235.745

contacten met jeugdigen

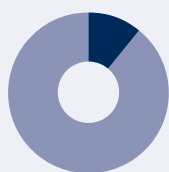

3%
van de kinderen
kreeg een **huisbezoek**

We hadden met

1.732

scholieren contact
vanwege **ziekteverzuim**

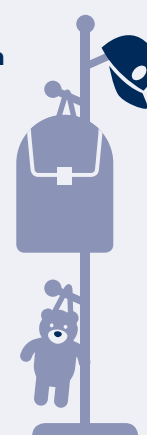
11%
van de jeugdigen kreeg
een **doorverwijzing**

We vaccineerden

93.379

jeugdigen

Bij **15%** van de bevroegde jongeren was een
aanwijzing voor **depressieve klachten**

1.2 GEZONDHEIDSBESCHERMING

De GGD brengt besmettelijke ziekten in beeld en voorkomt ze. Denk aan het spreekuur seksuele gezondheid of de screening op tuberculose. Onze adviezen helpen reizigers veilig op weg. En we adviseren instellingen over hygiëne en inspecteren tattoo- en piercingshops. We richten ons ook op de invloed van het milieu op de gezondheid.

Infectieziektebestrijding

Soms zijn er gezondheidsrisico's waarop mensen nauwelijks invloed hebben, zoals [infectieziekten](#). Samen met partners en gemeenten bestrijden we deze risico's. Infectieziekten stoppen niet bij de grens. In het project [i-4-1-Health](#) trokken we voor het derde en afsluitende jaar op met de andere twee Brabantse GGD'en en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. We verbeterden daardoor de uitwisseling van infectieziektensignalen en grensoverschrijdend toezicht.

Daarnaast deelden we kennis en ervaring over [antibioticaresistentie](#) en infectiepreventie. We deden infectierisicoscans en onderzoek naar besmetting met [ESBL producerende bacteriën](#) bij kinderdagverblijven en verpleeghuizen. De organisatie van de bestrijding werd daardoor sterker. In de regio Tilburg spoorden we in samenwerking met het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis en Star-SHL (opnieuw) patiënten op met een chronische hepatitis C-infectie. Opsporing in (onze) andere regio's wordt in 2020 opgepakt via het landelijke project Celine, geïnitieerd vanuit het Radboud UMC. We stelden in samenwerking met het Jeroen Bosch Ziekenhuis een plan van aanpak op voor de heropsporing van chronische hepatitis B-infectie in de regio Den Bosch. Dit voeren we in 2020 uit.

Rondom de [tuberculosebestrijding](#) werkten we ook in 2019 weer samen met de GGD'en in Brabant, Zeeland en Limburg.

Seksuele gezondheid

Door capaciteitsproblemen is het soa-spreekuur in de maanden april en mei van 2019 tijdelijk gesloten geweest. Dankzij de inzet van onze medewerkers, de succesvolle werving van nieuwe collega's en de goede samenwerking met het Jeroen Bosch Ziekenhuis hebben we de sluiting beperkt kunnen houden tot vier weken. In november 2019 was het team weer op volledige sterkte. Ondanks de capaciteitsproblemen hebben we uiteindelijk zo'n 4.100 consulten uitgevoerd (3.400 minder dan dat we ons ten doel stelden). De inzichten die zijn opgedaan in deze periode, hebben een impuls gegeven aan de kwaliteit van de dienstverlening en informatieverstrekking aan onze klanten. Zo verbeterden we bijvoorbeeld de digitale en telefonische bereikbaarheid voor kwetsbare doelgroepen en pakten we preventie-activiteiten naar verschillende doelgroepen weer op. De invoering van de landelijke PREP-pilot in september loopt voorspoedig. Eind 2019 waren 210 van onze 265 beschikbare plekken gevuld.

Gezonde leefomgeving, milieu en veehouderij

In 2019 waren we betrokken bij nieuwe vormen van samenwerking om gezondheid een stevige plaats te geven bij de invoering van de [Omgevingswet](#). Zo namen wij deel aan klankbordgroepen en participatiebijeenkomsten voor de omgevingsvisie, omgevingstafels en try-outs DSO (digitaal stelsel omgevingswet). En als klap op de vuurpijl wonnen we in november met onze [Brabantse Omgevingsscan \(BrOS\)](#) de 'Aan de slag trofee'.

We ondersteunden onze gemeenten bij hun communicatie over [straling van mobiele telefoons en zendmasten](#). We vroegen aandacht voor gezondheidseffecten van klimaatbeleid via de digitale consultatie over het klimaatplan. En we lanceerden de veel bezochte en -besproken website [oakie.info](#) voor gemeenten, met voorlichting over de gezondheidseffecten van de eikenprocessierups. In het Ondersteuningsteam veehouderij en volksgezondheid werken we samen met gemeenten, provincie en omgevingsdiensten.

CIJFERS

296

instellingen meldden een uitbraak van een **infectieziekte**

4.092

consulten **seksuele gezondheid** (980 soa's gevonden)

We spoorden

86

latente infecties tuberculose op

830

meldingen van een **infectieziekte**

650

lijkschouwingen

1.3 GEZONDHEIDSBEVORDERING EN LEEFSTIJL

Bij het bevorderen van een gezonde leefstijl zijn veel partijen betrokken, zoals scholen, sportclubs en welzijnsinstellingen. Het gaat dan onder andere over roken, voeding en bewegen, alcohol en depressie. We signaleren risico's, adviseren en sluiten aan bij de lokale vraag.

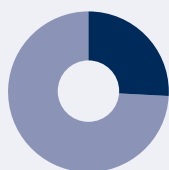
Gemeenten kozen zelf waar ze onze uren inzetten, bijvoorbeeld op gezonde leefstijl/overgewicht, middelengebruik of de [Gezonde school](#). Afspraken over onze inzet worden in beginsel jaarlijks gemaakt. We zien bij steeds meer gemeenten een tendens ontstaan van meerjarig beleid of meerjarige inkoopopdrachten. Bij de gemeenten in de regio Hart van Brabant waren de afspraken bijvoorbeeld gebaseerd op de regionale nota publieke gezondheidszorg 2016-2019 (de nieuwe meerjarige nota wordt begin 2020 vastgesteld). De gemeente 's-Hertogenbosch schrijft voor 2020-2023 een gezamenlijke meerjarige inkoopopdracht uit aan de GGD, Farent, Mee en Humanitas. En ook de gemeente Tilburg hanteert een meerjarige subsidieregeling.

Nationaal preventieakkoord

Bij het merendeel van de gemeenten speelden de drie speerpunten van het [nationaal preventieakkoord](#) een uitdrukkelijke rol. Bij die gemeenten waar het nationaal preventieakkoord niet naar lokaal beleid is vertaald, wordt onze inzet wel ook op de thema's roken, overgewicht en alcoholgebruik gevraagd. In 2019 zagen we bovendien de beleidsterreinen Gezondheid en Sport naar elkaar toegroeien. De GGD is in toenemende mate betrokken bij de lokale sportakkoorden en samenwerkingen met sportclubs, bijvoorbeeld in Boekel, Gilze en Rijen, Loon op Zand, Oss, Tilburg en Uden. Hierin spelen de thema's van het nationaal preventieakkoord een belangrijke rol. Te denken valt aan alcoholpreventie gericht op jongeren, de samenwerking (in JOGG gemeenten) tussen de TeamFIT coaches en lokale sportverenigingsondersteuners in gezonde sportkantines en de samenwerking met andere ketenpartners in het stimuleren van rookvrije sportverenigingen.

Vitaal ouder worden

Vitaal ouder worden in een prettige omgeving is een van de uitdagingen van deze tijd. Ouderen blijven langer zelfstandig wonen. Dit vraagt om aanpassen en nieuwe vaardigheden, van de ouderen zelf en van de omgeving. Veel van onze gemeenten zetten hier nadrukkelijk op in. Ze vroegen onze inzet op bijvoorbeeld eenzaamheidsbestrijding, valpreventie, fittesten en gezondheid in relatie tot een smalle beurs. Dit gebeurt vaak vanuit de brede definitie van positieve gezondheid. We zien dat het belang van dit thema groter wordt en verwachten dat de vraag naar onze inzet in de toekomst zal groeien.

26%

van de scholen hebben het
vignet **Gezonde school**

1.4 MONITOREN, SIGNALEREN EN ADVIES

De GGD brengt de gezondheid in wijk en buurt in kaart en adviseert over een effectieve aanpak. We werken samen met partners en gemeenten om data aan elkaar te koppelen en ontwikkelingen in gezondheid en ziekte te signaleren.

In 2019 werkten we verder aan het toegankelijk en toepasbaar maken van onze onderzoeksdata. Zo maakten we onder andere de [wijkfoto 's-Hertogenbosch](#) en de [wijkfoto Tilburg](#). En we ontwikkelden voor al onze gemeenten een thematische schets voor het programma [Kansrijke Start](#) en voor het thema [eenzaamheid](#).

Maatwerk

In 2019 zetten we in het bijzonder in op maatwerk. Op aanvraag leverden we aan gemeenten een update van het aantal statushouders in de gemeente, en hun achtergrondkenmerken. In opdracht van de GHOR voerden we met hulp van ons [gezondheidspanel](#) twee onderzoeken uit naar [terrorisme](#) en naar [de beleving van veiligheid](#). En we zijn gestart met maatwerktoepassingen voor de BrOS.

Voorspellend onderzoek

Onder andere de beschikbaarheid van data en de koppeling van databestanden maken het mogelijk om steeds betere voorspellingen te doen. In 2019 investeerden we in de ontwikkeling van dit voorspellend onderzoek. Zo maakten we in samenwerking met de gemeente Uden en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) een voorspellend model om kwetsbare mensen in de wijk in beeld te brengen. Daarnaast hebben we in samenwerking met de Jheronimus Academy of Data Science (JADS) een model ontwikkeld om een infectieziektenuitbraak te kunnen voorspellen.

CIJFERS

3.362

inwoners zijn
lid van ons
gezondheidspanel

25

overgewichtprofielen,
9 infographics en 3
thematische schetsen

1.5 TOEZICHT HOUDEN

De GGD houdt toezicht op bijvoorbeeld de kinderopvang. Dat draagt bij aan een goede start voor kinderen. Ook onderzoekt de GGD incidenten bij aanbieders van de Wet maatschappelijke ondersteuning. De GGD is voor gemeenten onafhankelijk toezichthouder voor de kinderopvang, en voor instellingen die maatschappelijke ondersteuning bieden, nadat die een incident melden.

Toezicht kinderopvang

De achterstanden waarover we in 2018 rapporteerden, zijn in 2019 vrijwel volledig weggewerkt. We voerden risico-gestuurd toezicht uit naar landelijk beleid. Hierdoor kunnen we de inspectielast situatie-afhankelijk opvoeren. We komen vaker op locaties waar de kwaliteit aandacht vraagt, met als doel om die kwaliteit te verbeteren. Over de effecten van risico-gestuurd toezicht kunnen we op basis van de ervaringen in 2019 nog geen concrete uitspraken doen.

In alle gemeenten hebben we kindercentra bezocht om te toetsen of zij voldoen aan de gestelde eisen volgens de Wet Kinderopvang. Daar waar niet geheel werd voldaan, is in de meeste gevallen herstelaanbod geboden. Dit zogenaamde herstelaanbod draagt bij aan een verbetering van de kwaliteit op korte termijn. Onze inzet hierop wordt goed ontvangen door houders van kindercentra, in de meeste gevallen hebben zij gebruik gemaakt van het aanbod tot herstel.

Toezicht WMO

We stelden ons ten doel om ons preventieve toezicht verder te verbeteren. De gemeenten hebben in 2019 echter geen preventief toezicht afgenomen bij de GGD. Wel voerden wij zogenaamd reactief toezicht uit. Het gaat dan om toezicht naar aanleiding van [meldingen over geweldincidenten of calamiteiten](#).

2.174
inspecties kinderopvang

6
onderzoeksrapporten Wmo

CIJFERS

1.6 OPENBARE GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

De GGD richt zich op problemen als het mijden van zorg, verward gedrag en woningvervuiling. Het gaat dan vaak om de kwetsbare mensen die nauwelijks een beroep doen op hulp, maar wel zorg nodig hebben. We proberen ervoor te zorgen dat zij niet tussen wal en schip vallen.

Gemeenten doen vaker een beroep op de inzet van een GGD'er, bijvoorbeeld rondom verwarde personen, de [wijk-GGD'er](#) of [Nu Niet Zwanger](#). De GGD participeert bijvoorbeeld in bemoeizorgteams. We zijn in verschillende regio's werkzaam bij de Maatschappelijke Opvang, waar onze OGGZ-verpleegkundigen (openbare geestelijke gezondheidszorg) medische controle en een spreekuur aanbieden aan bezoekers. En in de gemeente Tilburg bieden we (medische) expertise aan het Zorg en Veiligheidshuis en werken we intensief samen met én maken we onderdeel uit van (de wijkteams van) coöperatie De Toegang.

De wijk-GGD'er was in 2019 actief in Meierijstad, Heusden, Vught, Haaren en Oisterwijk. In Vught zag de politie in 2019 voor het eerst een daling van het aantal meldingen van personen met verward gedrag. De belangrijkste reden hiervan is volgens de politie de inzet van de wijk-GGD'er. Het programma Nu Niet Zwanger is inmiddels door alle gemeenten in de regio Hart van Brabant en vrijwel alle gemeenten in de regio Brabant-Noord omarmt. In Hart van Brabant zijn gemeenten sinds 2018 actief aan de slag. In 2019 leidde daar ruim 80% van de gesprekken tot duurzame anticonceptie.

Kwetsbare mensen

In toenemende mate wordt een beroep gedaan op de zelfredzaamheid van mensen. Voor de meest kwetsbaren levert dit uitdagingen op, die in toenemende mate ook terugslaan op de omgeving waarin zij wonen. Het gaat bijvoorbeeld om personen met verward gedrag of om personen die door hun leeftijd, hun lichamelijke/geestelijke gesteldheid, hun plek op de maatschappelijke ladder of hun (migratie) achtergrond moeite hebben om mee te komen in het maatschappelijk verkeer. We zetten in 2019 de bestuurlijke wensen over en ideeën bij de inzet van de GGD op een rijtje. In 2020 maken we plannen om onze dienstverlening op dit gebied te optimaliseren en goed aan te laten sluiten bij de behoeften van de verschillende gemeenten.

1.7 PUBLIEKE GEZONDHEID BIJ RAMPEN EN CRISES

Rampen, incidenten en crises hebben een grote impact op het leven. Dan heeft ook de GGD een rol, in vier processen: infectieziektebestrijding, medische milieukunde, psychosociale hulp en gezondheidsonderzoek na rampen. We ondersteunen ook bij kleinere incidenten en zedenzaken: die kunnen veel onrust veroorzaken. Daarnaast onderzoekt de forensisch arts bij onnatuurlijk overlijden en - voor politie en justitie - bij straf-/zedenzaken en bij letsel door bijvoorbeeld geweld of kindermishandeling.

De gezondheid van onze inwoners beschermen en de schade beperken; dat is wat telt bij een crisis of ramp. En natuurlijk willen we incidenten het liefst voorkomen. Daarom werken we in Brabant samen in een sterk netwerk rondom zorg en veiligheid.

We actualiseerden de vier processen en beschreven een nieuw proces bedrijfsvoering om onze bedrijfscontinuïteit te garanderen. Door deze processen en het GGD-rampenopvangplan samen te voegen in een integraal crisisplan, zetten we bovendien een belangrijke stap richting integraal crisismanagement. Er is een sluitend proces voor melding en alarmering. We sloten aan op het informatiemanagementsysteem LCMS-GZ, waarmee hulpdiensten en zorgorganisaties uit de hele regio snel en gestructureerd informatie kunnen delen. We voerden het opleidingsprogramma bijna helemaal uit en we verstevigden de contacten met onze partners. Er waren 23 casussen rond psychosociale hulp; zeven keer riepen we een coördinatieteam bijeen en evalueerden we deze inzet. De partijen waren tevreden over de inzet van de GGD.

In 2019 hebben onze [Gezondheidskundig Adviseurs Gevaarlijke Stoffen \(GAGS\)](#) advies gegeven bij 32 incidenten met gevaarlijke stoffen binnen de GGD regio Hart voor Brabant, waaronder tien GRIP-1 incidenten en één GRIP-2 incident.

2. BEDRIJFSVOERING

2.1 STURINGSFILOSOFIE EN GOVERNANCE

GGD Hart voor Brabant is een [gemeenschappelijke regeling](#) van 25 gemeenten in Brabant-Noord en Midden Brabant. We streven naar een klantgerichte en professionele organisatie. Daar hoort bij dat de verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie liggen. In de organisatieverordening draagt het dagelijks bestuur daarom de uitoefening van zijn bevoegdheden zoveel mogelijk op aan de directeur. De directeur mandateert deze vervolgens zoveel mogelijk door aan onze professionals. We hanteren zelfsturing als sturingsprincipe. Onze professionals zijn vakvolwassen en hebben eigenaarschap over hoe zij hun werk doen en hun (team)doelen halen. Onze managers bewaken de samenhang en ondersteunen de teams bij het formuleren van hun doelen.

Het bestuur

De GGD heeft een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter. In het algemeen bestuur worden alle deelnemende gemeenten vertegenwoordigd door een lid van het college. Maximaal zeven leden van het algemeen bestuur vormen het dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur krijgt alle bevoegdheden over van het algemeen bestuur behalve de volgende:

- besluiten over toetreden tot, uittreden uit, wijzigen en opheffen van de gemeenschappelijke regeling;
- vaststellen van de jaarstukken en het vaststellen en/of wijzigen van de begroting en het basispakket;
- besluiten tot het oprichten van en deelnemen in stichtingen, maatschappen, vennootschappen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen.

Bij de samenstelling van het dagelijks bestuur is rekening gehouden met een spreiding over het werkgebied en over de gemeentegroottes.

Naam	Gemeente	Portefeuille
W. Hillenaar	Cuijk	Voorzitter/Veiligheid
R. Compagne <i>per 21 november 2019</i>	Meierijstad	Kwetsbare mensen
M. Hendrickx	Tilburg	Jeugdgezondheid
U. Kâhya	's-Hertogenbosch	Kansen op gezondheid
T. van Kessel	Oss	Bedrijfsvoering
P. van Steen	Heusden	Innovatie
H. Willems	Boekel	Omgeving en gezondheid

Directeur en managementteam

Een actueel overzicht van de (ambtsgebonden) nevenfuncties van directeur en leden van het managementteam kunt u vinden op onze [website](#). De verantwoording in het kader van de Wet normering topinkomens (WNT) en de samenstelling van ons algemeen bestuur zijn opgenomen in hoofdstuk 6 van de jaarrekening.

Betrokkenheid van en verantwoording aan gemeenteraden

Wij hechten waarde aan de betrokkenheid van de gemeenteraden van onze deelnemende gemeenten. In 2019 legden wij aan onze gemeenteraden voor:

- De kadernota 2020 met het verzoek om een zienswijze;
- De jaarstukken over 2018 ter informatie;
- De begroting 2020 met het verzoek om een zienswijze;
- Een verzoek om wensen en bedenkingen inzake het lidmaatschap van Coöperatieve vereniging KOO U.A.

Op 1 januari 2020 werd de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) ingevoerd. Om aan te kunnen sluiten bij de nieuwe CAO voor gemeentelijke organisaties, zagen wij ons genooddaakt om lid te worden van de werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties. Omdat het lidmaatschap niet raakt aan het doel van onze gemeenschappelijke regeling en om onnodige administratieve last te voorkomen, hebben we het lidmaatschap van deze vereniging op basis van juridisch advies niet voorgelegd aan de gemeenteraden.

Gemeenteraden en raadscommissies kunnen de GGD uitnodigen bij hun vergadering, bijvoorbeeld om toelichting te geven op onze beleidsstukken en onze werkzaamheden. In 2019 gingen we op bezoek bij de gemeenteraad of een raadscommissie van Dongen, Hilvarenbeek, Landerd, 's-Hertogenbosch en Tilburg.

2.2 BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN IN ONZE ORGANISATIE

Wijzigingen in de organisatiestructuur

In 2019 voerden we twee belangrijke wijzigingen door in onze organisatiestructuur. Ten eerste richtten we een sector Bedrijfsontwikkeling op. Daarin hebben we alle processen ondergebracht, die ondersteunend zijn aan onze kerntaak. Het doel: een eenduidige aansturing van de bedrijfsondersteuning.

Daarmee bestaat onze organisatie nu uit drie sectoren (bekijk hier ons [organigram](#)). De sector Regio's bedient onze gemeenten op regionaal niveau met jeugdgezondheidszorg, gezondheidsbevordering, ondersteuning op gezondheidsbeleid en openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ). De sector Leefomgeving verzorgt de gezondheidsbescherming van onze inwoners, signaleert en adviseert over publieke gezondheidsvraagstukken en biedt specialistische zorg, die regionaal of regio-overstijgend is ingericht.

De tweede wijziging in de organisatiestructuur betrof de sector Regio's. Die sector is onderverdeeld in organisatorische eenheden (regio's) die ieder een deel van ons werkgebied bedienen. In 2019 hebben we een nieuwe regio-indeling gemaakt. We brachten het aantal regio's terug van zeven naar vijf, met een gelijkmatiger verdeling van medewerkers en een vergelijkbare omvang. Het doel: een evenwichtiger kwaliteitsniveau in ons hele werkgebied.

Goed werkgeverschap

De arbeidsmarkt verandert. Medewerkers wisselen sneller van baan, wat resulteert in een toename van instroom en uitstroom. De krapte op de arbeidsmarkt onder zorgprofessionals was in 2019 onveranderd groot. We vinden het dus belangrijk om een aantrekkelijke werkgever te zijn, voor onze medewerkers en voor nieuwe collega's.

In 2019 richtten we onze activiteiten op de verdere ontwikkeling en ondersteuning van zelfsturing met E-HRM instrumenten. Daarnaast namen we de noodzakelijke maatregelen voor de invoering van nieuwe wetgeving, zoals de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren en de Wet arbeidsmarkt in balans.

Kengetallen 2019	
Aantal medewerkers in dienst	691 (488 FTE)
Deeltijdwerkers	83%
Gemiddelde leeftijd	46
Inhuurkrachten	120 (72 FTE)
Totale kosten	€ 4,0 miljoen (9,7% van de loonsom)
Stagiaires	59
Ziekteverzuim	5,7%
Waarvan langdurig ziek	83%

Huisvesting

Het algemeen bestuur stelde in november 2017 een huisvestingsvisie vast, met als doel: door goede huisvesting bijdragen aan:

1. betere diensten die we leveren op meer plaatsen in ons werkgebied;
2. samenwerken tussen professionals en in netwerken;
3. een inspirerende en moderne werkomgeving met een duidelijke eigen identiteit;
4. een kostenbesparing, die kan leiden tot lagere tarieven.

Op 16 december [verhuisden we ons kantoor in Den Bosch](#). Het consultatiebureau Orthenpoort verhuisde naar de Bethaniëstraat. Alle overige teams/ afdelingen vonden een nieuwe werkplek op Pettelaarpark 10. Dit nieuwe kantoor beschikt over een gezondheidsplein, met een aantrekkelijke ontvangsthall en behandelkamers voor Jeugdgezondheid, Seksuele Gezondheid en Reizigersadviesing. Het kantoor is inspirerend en doelmatig ingericht; een aanjager voor onze nieuwe activiteitgerichte manier van werken.

In 2019 vonden we ook een nieuw kantoorpand in Tilburg, dat aan alle eisen voldoet om aantrekkelijke en goed bereikbare dienstverlening te bieden aan onze klanten, en inspirerende en functionele werkruimte aan onze collega's. De verhuizing naar dit pand staat gepland in het najaar van 2020.

De zoektocht naar locaties voor drie regiokantoren loopt nog. We zijn in gesprek met verschillende partijen. De geschiktheid van beschikbare locaties toetsen we aan onze eisen met betrekking tot inrichting, verspreiding over het werkgebied, bereikbaarheid en doelmatigheid. We hebben de ambitie om in 2020 een definitieve keuze te maken voor alle drie de regiokantoren, ook als dit vraagt om concessies op ons programma van eisen.

Automatisering en informatisering

De kwaliteit van onze dienstverlening is afhankelijk van de mate waarin medewerkers bereikbaar zijn, beschikken over de juiste middelen en de beschikbaarheid van eigentijdse, klantvriendelijke communicatievoorzieningen. Vanuit dit perspectief stond 2019 in het teken van de voorbereiding van de Europese telefonie-aanbesteding in 2020.

Informatie/archiefbeheer

De GGD is bij de inrichting van zijn informatiebeheer gehouden aan de Archiefwet 1995. Bij een toets aan de eisen in 2015 is gebleken dat verbetering nodig was op de aspecten kwaliteitszorg, ordening, authenticiteit, context, toegankelijkheid en duurzaamheid en vernietiging. Sindsdien zijn we in overleg met de toezichthouder tot een verbeteraanpak gekomen, die in 2018 leidde tot het beleidsplan Informatiebeheer en een plan van aanpak. Het bestuur stelde beide stukken vast in april 2019. Daarna zijn wij begonnen met de invoering ervan. In totaal zijn 5 prioriteiten gesteld, waarvan de eerste in 2019 is afgerond. In 2020 gaan wij verder met de uitvoering van het verbeterplan.

Planning en control

We houden voortdurend in de gaten of alle activiteiten die wij doen passen binnen onze financiële mogelijkheden. We stellen hiervoor een financiële planning op en leggen hierover verantwoording af in onze Planning & Control cyclus (P&C cyclus) van beleidsvisie, kadernota, begroting, bestuursrapportage en jaarverslag. De P&C cyclus is onderdeel van ons Management Control Systeem. Dit is de verzameling aan instrumenten die we inzetten om te zorgen dat onze processen transparant zijn, de organisatie doelmatig werkt, de risico's inzichtelijk, aanvaardbaar en beheersbaar zijn en de managementinformatie tijdig, juist en volledig is.

Na de controle van onze jaarstukken 2017 door de accountant, evalueerden we dat proces en startten we met een plan om te komen tot een aantal structurele verbeteringen. Zo voerden we medio 2019 een verplichtingenadministratie in. Die stelt ons beter in staat om tijdig te signaleren of uitgaven boven de Europese drempelwaarde dreigen te komen. Daarnaast hebben we onze contractdatabase verder aangevuld, zodat we aflopende contracten tijdig opnieuw kunnen aanbesteden.

2.3 KWALITEIT

We hechten veel waarde aan de kwaliteit van onze dienstverlening. Met behulp van de kwaliteitscertificering van HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) zorgen we voor een voortdurende verbetering van onze kwaliteit, volgens het principe van Plan, Do, Check, Act. In 2019 verlengden wij het [HKZ-certificaat](#) voor al onze diensten.

Klanttevredenheid

De belangrijkste graadmeter voor onze kwaliteit is natuurlijk de beoordeling die wij krijgen van onze klanten. In 2019 beoordeelden onze klanten en partners ons als volgt:

- De voorlichting over gezondheid en opvoeding binnen onze afdeling Jeugdgezondheidszorg: kreeg gemiddeld een 7,8;
- 82% van de ouders is tevreden over ons ouderportaal;
- Huisartsen beoordelen onze nieuwsbrief Infectieziektebestrijding gemiddeld met een 7,5;
- De zorg door onze verpleegkundigen van de afdeling TBC krijgt gemiddeld een 9,5.

Klachten

Een klacht is een cadeau. De feedback van onze kritische klanten ontvangen wij als verbeteradviezen. Klanten kunnen eenvoudig klachten bij ons indienen via de telefoon, [onze website](#) en per post. Hoe dat precies kan, leggen we uit in een [toegankelijke folder](#). In 2019 ontvingen we in totaal 135 klachten. Dat is hoger dan gemiddeld (90). Deze stijging wordt voor een belangrijk deel verklaard door klachten over de beperkte beschikbaarheid van onze dienstverlening rondom Seksuele Gezondheid (zie ook paragraaf 1.2) en onze informatie hierover. Voor klachtafhandeling hanteren we de norm dat 90% van de klachten binnen de wettelijk gestelde termijn van 6 weken moet zijn afgehandeld. Ondanks de stijging slaagden wij hierin.

Klachten per gemeente					
Gemeente	Aantal	Gemeente	Aantal	Gemeente	Aantal
Bernheze	0	Haaren	3	Oss	3
Boekel	4	's-Hertogenbosch	18	Sint Anthonis	3
Boxmeer	1	Heusden	5	Sint-Michielsgestel	3
Boxtel	2	Hilvarenbeek	5	Tilburg	40
Cuijk	2	Landerd	3	Uden	5
Dongen	4	Loon op Zand	0	Vught	4
Gilze en Rijen	1	Meerijstad	4	Waalwijk	7
Goirle	3	Mill en St. Hubert	0	Buiten werkgebied	5
Grave	1	Oisterwijk	1	Onbekend	8

2.4 PRIVACYVERSLAG

De GGD beschikt over grote bestanden met persoonlijke (gezondheids)informatie. We hechten veel waarde aan de bescherming van die persoonsgegevens. In 2019 werkten we verder aan de inpassing van de privacywetgeving in onze processen. We analyseerden werkinstructies en pasten ze waar nodig aan. Verder hebben we drie [Data Protection Impact Assessments](#) uitgevoerd (Forensische Geneeskunde, JGZ, OGGZ). Ook besteedden we aandacht aan de organisatorische verankering van de privacywetgeving.

We stelden nieuwe werkinstructies op voor de afhandeling van rechten van betrokkenen. We plaatsten een [aanvraagformulier persoonsgegevens](#) op onze website, zodat onze klanten eenvoudig een verzoek tot inzage, correctie en verwijdering van persoonsgegevens kunnen indienen. We scherpten onze procedure Datalek aan en zorgden dat medewerkers weten hoe ze een incident moeten melden. Het datalekregister is actueel. Voor het verwerkingsregister brachten we de basis op orde en ronden we de actualisering af in het eerste kwartaal van 2020. In 2019 meldden we in totaal 24 datalekken, waarvan vijf bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

2.5 BELEIDSINDICATOREN

In onderstaande tabel staat een overzicht van alle voor de GGD relevante beleidsindicatoren.

Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Realisatie
1	Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners*
2	Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners
3	Bestuur en ondersteuning	Apparaatkosten	Kosten per inwoner
4	Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen
5	Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten

* Het aantal inwoners baseerden wij op de voorlopige CBS-cijfers van 1 september 2019.

3. WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen laat zien hoe de GGD tegenvallers en tekorten kan opvangen, zonder dat het beleid of de uitvoering van het programma Preventieve publieke gezondheid in gevaar komen. Het bestaat uit bestemmingsreserves en de algemene reserve. Bestemmingsreserves hebben een doel en vervallen als dat is bereikt; voor deze reserves maken we een bestedingsplan.

De algemene reserve is voor het opvangen van niet voorzienbare tegenvallers. Het algemeen bestuur stelde een norm vast voor deze reserve, gebaseerd op de omzet van basispakket en plustaken: vanaf 2019 is de ondergrens € 1,5 miljoen en de bovengrens € 5,3 miljoen.

Na vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening 2019 is de stand van de reserves:

- algemene reserve: € 2,3 miljoen;
- bestemmingsreserves: € 6,1 miljoen.

De reserves zijn toereikend voor de dekking van de risico's en andere onverwachte ontwikkelingen.

Risico's

Hieronder staat een inschatting van de belangrijkste risico's en hoe we daarmee omgaan.

Risico	Risico	Kans	Maatregel	Risico na maatregel
Fluctuatie omzetvolume plustaken	852	hoog	Actief accounthouderschap	852
Oninbaarheid debiteuren	16	hoog	Voorziening dubieuze debiteuren	0
ICT	PM	middel	Beheersmaatregelen	PM
Leegstand verhuur	27	laag	-	27
Indexering gemeentelijke bijdrage	PM	hoog	Mutatie algemene reserve	PM
Vennootschapsbelasting	PM	laag	-	PM
Personele mobiliteit	97	laag	Algemene reserve	97
Totaal	-	-	-	976

bedragen x € 1.000

Toelichting:

- Fluctuatie omzetvolume plustaken: ongeveer 1/3e deel van onze omzet komt uit de plustaken, die ook bijdragen aan de dekking van de algemene, indirecte kosten. De opbrengst kan van jaar tot jaar variëren en we rekenen met een risico van 5% van deze omzet.
- Oninbaarheid debiteuren: we vormen jaarlijks een voorziening waarmee we dit risico afdekken.
- ICT: de risico's nemen toe omdat het strategische karakter van de ICT toeneemt. Het belang van de privacy en beveiliging groeit. Hierop nemen we continu maatregelen.
- Leegstand verhuur: de GGD huurt gebouwen en verhuurt een deel door, maar het aantal huurders neemt af. Het risico schatten we laag in: 5% van de opbrengst.
- Indexering gemeentelijke bijdrage: deze indexering krijgt elk jaar een correctie over de twee vorige jaren, die kan afwijken van de indexering die al vaststaat.
- Vennootschapsbelasting: we zijn vrijgesteld van deze belasting zolang we kunnen aantonen dat het ondernemerschap niet van toepassing is op de GGD. Oordeelt de Belastingdienst dat er geen vrijstelling meer geldt, dan bestaat het risico op vennootschapsbelasting.
- Personele mobiliteit: dit risico baseren we op een reële inschatting van de kosten, op basis van het aantal medewerkers in een van-werk-naar-werk traject.

Inzicht financiële status en weerbaarheid

De Minister van Binnenlandse Zaken heeft in mei 2015 besloten dat kengetallen deel uitmaken van de paragraaf weerstandsvermogen. Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen dienen vanaf 2015 in deze paragraaf inzicht te geven in de onderstaande kengetallen:

Kengetallen	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019
Netto schuldquote	-8,6%	-12,8%	-5,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-8,6%	-12,8%	-5,6%
Solvabiliteitsratio	56,3%	44,1%	50,5%
Structurele exploitatieruimte	0,0%	0,0%	-0,3%

Toelichting:

- Netto schuldquote: deze indicator brengt in beeld in hoeverre de netto schulden zich verhouden tot de totale baten (inkomsten). Hoe hoger het percentage, hoe meer externe financiering is aangetrokken om de activiteiten (investeringen) te financieren. Een laag percentage is gunstig. Onze vermogenspositie is goed, de GGD heeft een lage schuld.
- Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen: om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De GGD heeft geen verstrekte leningen, deze indicator is derhalve gelijk aan de netto schuldquote.
- Solvabiliteitsratio: dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin GGD Hart voor Brabant in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Het minimum voor een gezonde ratio is 25%; deze norm halen we ruim.
- Structurele exploitatieruimte: deze indicator laat zien in hoeverre de structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Een getal gelijk aan of groter dan 0 betekent dat de structurele baten groot genoeg zijn om de structurele lasten te dekken. Ook in de jaarrekening 2019 worden de structurele lasten gedekt door de structurele baten.

Gebeurtenissen na balansdatum

In paragraaf 5.6 van de jaarrekening gaan we in op de gevolgen van de uitbraak van het Coronavirus voor de financiën van de GGD in 2020, een gebeurtenis na balansdatum. De uitbraak van het Coronavirus heeft geen gevolgen voor de financiën van 2019. Wel voorzien wij een materiële impact op de financiën in 2020.

4. ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

We huren alle locaties waar de GGD zijn diensten aanbiedt. Voor deze locaties voeren we het gebruikers en/of eigenaarsonderhoud uit. We hebben een onderhoudsplan dat we jaarlijks actualiseren op basis van een conditiemeting. Hiervoor sluiten we onderhoudscontracten af voor installaties en bouwkundige onderdelen.

De GGD is eigenaar van één gebouw, dat we verhuren aan de ambulancedienst. Verder heeft de GGD ICT-voorzieningen en medische instrumenten in eigendom.

5. FINANCIERING

Met het eigen vermogen kunnen we alle activa financieren en daardoor hoeven we geen rente te betalen. Het leidt ook tot een goede verhouding tussen het vreemd en het eigen vermogen (solvabiliteit).

Kasgeldlimiet

De toegestane kasgeldlimiet bedraagt 8,2% van de jaarbegroting 2019 (€ 63.112.000) wat resulteert in een bedrag van € 5.175.000. De GGD blijft ruim binnen de toegestane kasgeldlimiet.

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
1 Vlottende schuld	3.955	1.968	6.554	4.210
2 Vlottende middelen	15.476	23.317	19.060	6.630
3 Netto vlottende schuld (+) danwel netto vlottende middelen	-11.521	-21.349	-12.506	-2.420
4 Kasgeldlimiet	5.175	5.175	5.175	5.175
5a Ruimte onder kasgeldlimiet (4-3)	16.696	26.525	17.681	7.595
5b Overschrijding van de kasgeldlimiet (3-4)	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Renterisiconorm

We hebben geen leningen met een looptijd van meer dan een jaar, dus deze norm is niet van toepassing.

6. VERBONDEN PARTIJEN

De GGD heeft drie verbonden partijen:

- de Stichting Inkoopbureau West-Brabant, voor advies bij aanbestedingen. Doel: financiële-, kwaliteits- en procesvoordelen bij inkoop en aanbesteding. Op 31 december 2018 was het eigen vermogen € 139.586 en het vreemd vermogen € 473.749. Het resultaat over 2018 was € 99.113 positief. De GGD levert 1 van de 17 bestuursleden en de financiële bijdrage 2019 vanuit de GGD bedroeg € 136.400. Per 1 januari 2021 zal de GGD uittreden als lid.
- de Coöperatie Toegang Tilburg U.A., voor het samenwerken aan een integrale aanpak in de gemeente Tilburg, om de inwoners te ondersteunen bij een optimale zelfredzaamheid en participatie. De Coöperatie is in november 2018 opgericht en werd operationeel op 1 januari 2019. Op moment van schrijven is de stand van het eigen vermogen en vreemd vermogen per 31 december 2019 alsmede het resultaat over 2019 nog niet beschikbaar. De GGD levert 1 van de 5 bestuursleden en de financiële bijdrage vanuit GGD was nihil.
- de Coöperatie Koo U.A. is een sterke ingang voor de inwoners en professionals in 's-Hertogenbosch met betrekking tot dienstverlening op het gebied van ondersteuningsbehoeften in het sociaal domein. De Coöperatie is op 7 november 2019 opgericht en werd op 8 november 2019 operationeel. Het financieel belang is nul. De GGD levert 1 van de 4 bestuursleden en de financiële bijdrage vanuit GGD was nihil.

Vooralsnog lijkt er geen sprake te zijn van (majeure) risico's bij verbonden partijen.

Samenwerkingsverbanden

De GGD werkt lokaal, regionaal en landelijk veel samen, bijvoorbeeld in sociale wijkteams, academische werkplaatsen en in de infectieziektebestrijding. Hieronder lichten we de drie samenwerkingsverbanden toe met de grootste financiële impact.

Het Servicecentrum

Het Servicecentrum (HSC) ondersteunt de GGD bij de financiële administratie, salarisadministratie, inkoop en ICT. HSC is een samenwerkingsverband tussen GGD'en en de Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord, waarbij 47,13% van de kosten voor de GGD Hart voor Brabant zijn. De GGD Hart voor Brabant verwerkt de exploitatie van HSC in zijn jaarrekening.

	Begroting 2019	Realisatie 2019	Vershil 2019
Lasten	7.744	8.088	-344
Aandeel deelnemers			
GGD Hart voor Brabant	3.630	3.812	-181
GGD West-Brabant	2.031	2.174	-143
RAV Brabant Midden-West-Noord	1.459	1.504	-45
GGD Noord- en Oost-Gelderland	623	598	25

bedragen x € 1.000

GHOR Brabant-Noord

De GHOR Brabant-Noord is juridisch onderdeel van de GGD Hart voor Brabant en daarom onderdeel van deze jaarrekening. De GGD en de Veiligheidsregio Brabant-Noord sloten een overeenkomst Kosten voor gemene rekening, met daarin de verdeling van kosten en risico's tussen de deelnemers. Hierdoor wordt er geen btw geheven. Van de totale kosten komt 5,1% voor rekening van de GGD Hart voor Brabant en 94,9% voor rekening van de Veiligheidsregio Brabant-Noord.

	Begroting 2019	Realisatie 2019	Vershil 2019
Lasten	2.517	1.549	-968
Aandeel 5,1% GGD Hart voor Brabant	128	79	-49
Aandeel 94,9% Veiligheidsregio Brabant-Noord	2.389	1.470	-919

bedragen x € 1.000

Team GMV (Gezondheid, milieu en veiligheid)

De GGD'en in Noord-Brabant bundelen in dit team hun krachten op het gebied van de medische milieukunde. Ze verdelen de kosten op basis van het aantal inwoners. De GGD West-Brabant is penvoerder en verwerkt de exploitatie volledig in zijn jaarrekening.

JAAARREKENING 2019

Hart voor Brabant

1. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Inleiding

We maakten de jaarrekening op basis van de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (hierna: BBV). In het onderstaande overzicht is weergegeven waar de verplichte paragrafen van het BBV terug te vinden zijn in de Jaarstukken 2019.

a: lokale heffingen	niet van toepassing
b: weerstandsvermogen en risicobeheersing	zie Jaarverslag, paragraaf 3
c: onderhoud kapitaalgoederen	zie Jaarverslag, paragraaf 4
d: financiering	zie Jaarverslag, paragraaf 5
e: bedrijfsvoering	zie Jaarverslag, paragraaf 2
f: verbonden partijen	zie Jaarverslag, paragraaf 6
g: grondbeleid	niet van toepassing

Algemene grondslagen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat gebeurt op basis van historische kosten. Tenzij anders is vermeld, nemen we de activa en passiva op tegen nominale waarde.

De baten en lasten rekenen we toe aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Baten en winsten nemen we slechts op voor zover we ze realiseerden op de balansdatum. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, nemen we in acht als ze bekend werden voor het opmaken van de jaarrekening.

Personeelslasten rekenen we in principe toe aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Maar vanwege formele regels rekenen we sommige lasten toe aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt, bijvoorbeeld ziektekostenpremies voor gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume treffen we geen voorziening noch nemen we op andere wijze een verplichting op. De referentieperiode is dezelfde als in de meerjarenraming: vier jaar. Bij (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) nemen we wel een verplichting op.

Het boekjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

BALANS

Vaste activa

Materiële vaste activa met economisch nut

Activa waarderen we tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Investeringsbijdragen van derden schrijven we af op het saldo van de betreffende investering. Slijtende investeringen krijgen vanaf het in gebruik nemen een lineaire afschrijving in de verwachte gebruiksduur, waarbij we rekening houden met een eventuele restwaarde.

De afschrijvingstermijnen in jaren:

• grond en terreinen	geen
• bedrijfsgebouwen	50
• inbouw en semipermanente opstal	15
• verbouwingen en bedrijfsgebouwen	10
• medische inventaris	10
• technische installaties in bedrijfsgebouwen	10
• inventaris	10
• telefonie en communicatie	5
• bedrijfsauto's	5
• applicatieprogrammatuur	4
• automatiseringsapparatuur	3
• kantoorautomatisering en netwerkkapparatuur	3
• projectinvesteringen	de duur van het project

Financiële vaste activa

Waardering van de onder financiële vaste activa opgenomen beleggingen vindt plaats tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. Afwaardering vindt plaats ten laste van de resultatenrekening.

Flottende activa

Vorraden

We waarderen producten en goederen tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde als die lager is. Dat gebeurt vooral als voorraden incurant worden.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en overlopende activa

We waarderen de vorderingen tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid brengen we een voorziening in mindering, die we statisch bepalen op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa nemen we op tegen de nominale waarde.

Vaste passiva

Reserves

De reserves bestaan uit de algemene reserve en bestemmingsreserves. Spelregels over reserves zijn vastgelegd in de Financiële verordening GGD Hart voor Brabant 2018 en de Nota reserves en voorzieningen GGD Hart voor Brabant 2018.

Voorzieningen

Voorzieningen waarderen we op het nominale bedrag van de verplichting of het voorzienbare verlies.

Vaste Schulden

Vaste schulden waarderen we tegen nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. Deze schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Flottende passiva

De flottende passiva waarderen we tegen de nominale waarde.

2. BALANS

Activa	31/12/2019	31/12/2018
Vaste activa		
Materiële vaste activa	5.941	5.479
- Investerings met een economisch nut	5.941	5.479
Financiële vaste activa	0	0
- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0
Totaal vaste activa	5.941	5.479
Vlottende activa		
Vorraden	112	90
- Gereed product en handelsgoederen	112	90
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	8.882	9.757
- Vorderingen op openbare lichamen	912	1.324
- Rekening courant verhoudingen	158	309
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	6.480	7.601
- Overige vorderingen	1.332	523
Liquide middelen	150	818
- Kassaldi	5	7
- Banksaldi	145	811
Overlopende activa	1.813	1.892
- Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	1.813	1.892
Totaal vlottende activa	10.958	12.557
Totaal generaal	16.899	18.036

bedragen x € 1.000

Passiva	31/12/2019	31/12/2018
Vaste passiva		
Eigen vermogen	8.528	10.147
- Algemene reserve	2.257	2.257
- Bestemmingsreserves	6.119	7.533
- Gerealiseerde resultaat	152	357
Voorzieningen	972	606
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	972	606
Totaal vaste passiva	9.500	10.753
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	5.667	2.173
- Banksaldi	0	671
- Rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen	971	718
- Overige schulden	4.696	784
Overlopende passiva	1.732	5.110
- Verplichtingen tijdens het begrotingsjaar die in een volgend jaar tot betaling komen, behalve jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.	1.521	4.935
- Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.	202	135
- Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.	9	40
Totaal vlottende passiva	7.399	7.283
Totaal generaal	16.899	18.036

bedragen x € 1.000

3. TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

Vaste activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2019	Boekwaarde per 31-12-2018
Andere investeringen met een economisch nut	5.941	5.479
Totaal	5.941	5.479

bedragen x € 1.000

De onderverdeling van de andere investeringen met een economisch nut:

	Boekwaarde per 31-12-2019	Boekwaarde per 31-12-2018
Gronden en terreinen	669	669
Bedrijfsgebouwen	3.314	2744
Inventarissen	908	649
Automatiseringsapparatuur	633	836
Bedrijfsauto's	0	5
Medische inventaris	307	394
Overige materiële vaste activa	110	182
Totaal	5.941	5.479

bedragen x € 1.000

In dit overzicht staat het verloop van de boekwaarde van de andere investeringen met een economisch nut:

	Boekwaarde 31-12-2018	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Gronden en terreinen	669	0	0	0	0	0	669
Bedrijfsgebouwen	2.744	1.422	-10	-451	-391	0	3.314
Inventarissen	649	415	-18	-138	0	0	908
Automatiseringsapparatuur	836	140	-5	-338	0	0	633
Bedrijfsauto's	5	0	0	-5	0	0	0
Medische inventaris	394	11	0	-99	0	0	307
Overige materiële vaste activa	182	12	-4	-80	0	0	110
Totaal	5.479	2.000	-35	-1.112	-391	0	5.941

bedragen x € 1.000

Onder bijdragen van derden nemen we de bijdragen op met een directe relatie met de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.

De GGD kent alleen materiële vaste activa met economisch nut. Ze hebben een economisch nut als ze verhandelbaar zijn of als ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.

In 2019 hebben we de volgende investeringskredieten gebruikt:

Investerings	Beschikbare investeringskredieten t/m 2019	Investerings 2019	Resterend investeringskrediet
Gronden en terreinen	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	7.620	1.422	6.198
Inventarissen	1.851	415	1.436
Automatiseringsapparatuur	3.181	140	3.041
Bedrijfsauto's	354	0	354
Medische inventaris	595	11	584
Overige materiële vaste activa	106	12	94
Totaal	13.707	2.000	11.707

bedragen x € 1.000

In de vergadering van het Algemeen Bestuur van 21 november 2019 is ingestemd met een herverdeling van het bestaande investeringskrediet van € 10 miljoen onder de categorie bedrijfsgebouwen. Op basis van de functionele eisen en technische ontwerpen is de volgende herverdeling toegepast:

- Bedrijfsgebouwen € 7.500.000
- Inventarissen € 1.750.000
- Automatisering € 400.000
- Medische inventaris € 350.000

De investeringen in bedrijfsgebouwen, inventarissen en automatisering betroffen met name investeringen in het nieuwe kantoor in het Pettelaarpark in 's-Hertogenbosch (€ 1,8 miljoen). Tevens zijn er voor een bedrag van € 136.000 reguliere investeringen gedaan in inventarissen voor meubilair en klimaatbeheersing van onze consultatiebureaus.

Er waren in 2019 desinvesteringen met name verband houdend met de opheffing van de kantoorlocatie aan de Vogelstraat in 's-Hertogenbosch.

Financiële vaste activa

Er zijn geen financiële vaste activa primo en ultimo 2019.

Vlottende activa

Vorraden

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Gereed product en handelsgoederen	112	90
Totaal	112	90

bedragen x € 1.000

Dit zijn de voorraden reizigersvaccins en reizigersproducten.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

	Boekwaarde per 31-12-2019	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2019	Balanswaarde 31-12-2018
Vorderingen op openbare lichamen	912	0	912	1.324
Rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen	158	0	158	309
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met rentetypische looptijd < 1 jaar	6.480	0	6.480	7.601
Overige vorderingen	1.348	-16	1.332	523
Totaal	8.898	-16	8.882	9.757

bedragen x € 1.000

De vorderingen op openbare lichamen zijn de vorderingen bij rijk, provincie en gemeenten. Het debiteurensaldo op niet openbare lichamen (handelsdebiteuren) staat onder Overige vorderingen.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met rentetypische looptijd <1 jaar

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	147	161	154	160
Drempelbedrag	458	458	458	458
Ruimte onder drempelbedrag	311	297	304	298
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

bedragen x € 1.000

Het is toegestaan om een bedrag aan overtollige middelen buiten de schatkist aan te houden. Voor onze GGD geldt in 2019 een maximum van € 458.000 (0,75% van de begrote lasten van € 61,1 miljoen). Gemiddeld was er per kwartaal geen overschrijding van dit bedrag.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit:

	Boekwaarde 31-12-19	Boekwaarde 31-12-18
Kassaldi	5	7
Banksaldi	145	811
Totaal	150	818

bedragen x € 1.000

Hier zijn geen deposito's bij en de liquide middelen zijn dus direct opneembaar.

Overlopende activa

	Boekwaarde 31-12-19	Boekwaarde 31-12-18
Andere nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste komen van volgende begrotingsjaren	1.813	1.892
Totaal	1.813	1.892

bedragen x € 1.000

Overlopende activa bestaat uit nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde kosten.

Nog te ontvangen bedragen behelst een totaal aan vorderingen van € 926.000, waaronder:

- nog te ontvangen investeringsbijdrage derden, € 355.000;
- nog te factureren opbrengsten die betrekking hebben op 2019, € 334.000;
- nog te ontvangen meevaller voor de vrijval van een reserve ten behoeve van de GHOR, € 178.000.

Vooruitbetaalde kosten in 2019 die thuishoren in 2020, totaal € 886.000, waaronder:

- softwarelicenties, € 686.000;
- huisvestingskosten (vooral architect en ontwerpkosten voor de nieuwe regionale vestiging in Tilburg), € 110.000.

PASSIVA

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Boekwaarde 31/12/2019	Boekwaarde 31/12/2018
Algemene reserve	2.257	2.257
Bestemmingsreserves	6.119	7.533
Gerealiseerd resultaat	152	357
Totaal	8.528	10.147

bedragen x € 1.000

Het verloop in 2019 staat in dit overzicht per reserve. De GGD kent geen structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves:

	Boek- waarde 31-12-18	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boek- waarde 31-12-19
Algemene reserve	2.257	0	0	0	0	2.257
Reserve huisvestingsvisie	5.717	0	-429	357	0	5.645
Reserve vernieuwing bedrijfsprocessen	732	0	-388	0	0	344
Reserve innovatieve projecten	184	58	-111	0	0	130
Reserve onderhoud GGD-locaties	900	0	-900	0	0	0
Totaal	9.789	58	-1.828	357	0	8.376

bedragen x € 1.000

Overzicht reserves

Algemene reserve

Algemene reserve	
Doel	De GGD moet een financiële buffer hebben in de vorm van een algemene reserve om plotselinge en niet voorzienbare financiële tegenvallers op te kunnen vangen.
Looptijd	Onbepaalde tijd
Bandbreedte	- een ondergrens van € 1,5 miljoen en een bovengrens van € 5,3 miljoen.
Criteria toevoegingen/ onttrekkingen	- de GGD toetst gedurende een begrotingsjaar de vastgestelde indexering van de gemeentelijke bijdrage op basis van de actuele indexcijfers van de gemeente Tilburg. Bij verschillen leidt dit tot een dotatie of onttrekking. - andere dotaties/onttrekkingen op basis van aparte besluiten van het algemeen bestuur

Reserve vernieuwing bedrijfsprocessen

Reserve vernieuwing bedrijfsprocessen	
Doel	Vernieuwing van de bedrijfsprocessen
Looptijd	2016-2021
Bandbreedte	n.v.t.
Criteria toevoegingen/ onttrekkingen	- als de algemene reserve boven de ondergrensnorm zit; - voeding met eventuele incidentele positieve resultaten uit de jaarrekeningen 2016-2021, maximaal € 0,5 miljoen per jaar; - onttrekking in 2016-2021, op basis van een jaarlijks te updaten bestedingsplan.

Deze reserve is een instrument om ons bedrijfsmodel te vernieuwen, aansluitend op de speerpunten uit de beleidsvisie: de klant centraal, verbinden met het veld en vernieuwen.

Hierbij willen we naar bedrijfsprocessen die:

- dienstverlening op maat ondersteunen;
- bijdragen aan lagere kosten;
- de transparantie vergroten en de sturing versterken.

Om deze ambities te realiseren, investeren we vanuit onze reguliere exploitatie in de vernieuwingen van deze processen. Ook financieren we via deze reserve de incidentele kosten voor onderzoek, ontwikkeling en invoering van ICT-systemen. In lijn hiermee liepen in 2019 drie strategische programma's.

Programma Multichannel klantbeleving

In dit programma brengen we stap voor stap verbeteringen aan voor een optimale klantbediening. In 2019 hebben we bijvoorbeeld verbeteringen op onze website doorgevoerd zodat klanten onze informatie beter en eenvoudiger kunnen vinden. Zo hebben we gewerkt aan verschillende doelgroepgerichte websitepagina's, geven we online antwoorden op veel gestelde vragen en promoten we online het wijzigen van afspraken. Ook hebben we onze ouderchat die we eind 2018 hebben geïntroduceerd, geoptimaliseerd en gecontinueerd.

Programma Datagedreven publieke gezondheid

Binnen dit programma is in 2019 gewerkt aan het verder versterken van onze onderzoekstechnieken en -mogelijkheden. Onze onderzoekers zijn getraind in nieuwe onderzoekstechnieken en we hebben flinke stappen gezet in het ontwikkelen en vullen van een onderzoeksdatabase. Hierdoor is het beter mogelijk geworden om gegevens (data) te combineren, ook met gegevens van andere partijen,

dit alles passend binnen de privacyregels. In 2020 gaat de GGD verder aan de slag met het slim combineren van data om daarmee te komen tot nieuwe inzichten over gezondheid. Denk hierbij aan het voorspellen van infectieziekten, zoals kinkhoest of mazelen. Hierbij adviseert de GGD themagericht en proactief over gezondheidsthema's. Ook gebruiken we deze inzichten om onze eigen dienstverlening verder te kunnen verbeteren.

Programma Strategische verbinding

In 2019 zijn twee pilotprojecten binnen dit programma gestart. De eerste is een traject om te komen tot gezamenlijke profilering van de 3 Brabantse GGD'en in de discussies rondom intensivering van veehouderij en landbouw. De Brabantse GGD'en hebben gezamenlijk cijfers aangeleverd aan de Tweede Kamer ter onderbouwing van de debatten omtrent de regelingen rondom varkenshouderijen. De GGD'en hebben ook een gezamenlijke ambitie opgesteld in de toon en uitgangspunten voor de profilering in de thematiek rondom intensivering veehouderij en landbouw. Daarnaast is een project van start gegaan in opdracht van Agrifood Capital, met als opdrachtgever wethouder Buijsse uit Boekel, om gezondheid als domein te verduidelijken binnen het samenwerkingsverband Agrifood Capital en het vaststellen van de specifieke opdracht voor de werkgroep Gezondheid en veehouderij binnen Agrifood Capital. Hiervoor zijn interviews gehouden met delegaties van volksgezondheid en ruimtelijke ontwikkeling van drie gemeenten in ons werkgebied (Boekel, Uden en Sint Michielsgestel). Bovendien heeft een Masterstudent Gezondheidswetenschappen onderzoek uitgevoerd naar co-creatie in de gezonde landbouw met alle stakeholders. De uitkomsten van deze beide trajecten worden gebruikt in het vervolgproject met Agrifood Capital 'Positieve Gezondheid en leefomgeving: ontwikkeling werkmethode en monitoring-app'.

Op basis van een nieuwe planning van de uitvoering pasten we het bestedingsplan voor de reserve vernieuwing bedrijfsprocessen op deze onderdelen aan. In onderstaande tabel staan de kosten vermeld die we in 2019 ten laste van de reserve brachten alsmede de verwachte uitnutting in 2020:

	Gerealiseerde uitnutting 2019	Verwachte uitnutting 2020
Multichannel klantbeleving	204	209
Datagedreven publieke gezondheid	72	108
Strategisch verbinding	12	27
Invoering digitaal kinddossier	100	0
Totaal	388	344

Reserve innovatieve projecten

Reserve innovatieve projecten	
Doel	Financieren van innovatieve projecten.
Looptijd	Onbepaalde tijd
Bandbreedte	Maximaal € 400.000 (gelijk aan het budget van één begrotingsjaar)
Criteria toevoegingen/ onttrekkingen	<ul style="list-style-type: none"> - toevoeging van het restant aan middelen voor innovatieve projecten in een begrotingsjaar; - onttrekking ter financiering van projecten die het algemeen bestuur in een begrotingsjaar aanwijst waarvan de totale kosten hoger zijn dan het jaarlijkse budget van € 400.000.

Bij het vaststellen van de begroting 2016 maakte het algemeen bestuur ook een budget vrij voor innovatieve projecten: gemeenten, partners en GGD kunnen sinds dat jaar voorstellen indienen voor projecten, die het algemeen bestuur dan selecteert. Het jaarlijkse budget is € 400.000. Dit geld is alleen voor innovatieve projecten: is er in een jaar een overschot, dan kan het algemeen bestuur dit aanwenden voor (nieuwe) projecten in het volgende jaar. Hiervoor stelde hij in 2016 de reserve innovatieve projecten in.

Conform het besluit van het algemeen bestuur gaat € 58.000 aan niet toegekende middelen en doorgeschoven projecten naar deze reserve. Voor doorgeschoven projecten uit 2018 onttrokken we € 111.000.

Reserve huisvestingsvisie

Reserve huisvestingsvisie	
Doel	Financiering van de kosten voortvloeiend uit de uitwerking van de nieuwe GGD huisvestingsvisie
Looptijd	Onbepaalde tijd
Bandbreedte	n.v.t.
Criteria toevoegingen/ onttrekkingen	- eenmalige dotatie uit de opbrengst van € 3,4 miljoen van het vroegere GGD-gebouw aan de Sint Teunislaan in 's-Hertogenbosch; - beleggingsresultaten uit het garantieproduct; - eenmalige dotatie van het resultaat 2018 € 357.000.

De incidentele kosten voor de realisatie van de vijf nieuwe regiovestigingen worden volledig gedekt uit de bestemmingsreserve 'huisvestingsvisie GGD'. Op basis van de huidige kennis, contracten en ramingen wordt € 2,7 miljoen verwacht aan eenmalige kosten. Het gaat hier onder andere om kosten van:

- zoekprocessen nieuwe locaties;
- verhuizingen en oplevering bestaande gebouwen;
- versnelde afschrijving inventaris Vogelstraat;
- communicatie intern en extern;
- kosten GGD projectmedewerkers;
- frictiekosten (waaronder dubbele huurlasten en wijzigen inkoopovereenkomsten);
- onvoorziene zaken en nazorg.

De reserve blijft in stand totdat we de realisatie van de vijf vestigingen volledig hebben afgerond. Op basis van huidige inzichten bedraagt het restantsaldo eind 2020 circa € 3,3 miljoen.

Reserve dekking kapitaallasten

Reserve dekking kapitaallasten	
Doel	Bijdrage in de financiering van de afschrijvingskosten van bouwkundige investeringen regionale GGD vestigingen.
Looptijd	2021-2031
Bandbreedte	n.v.t.
Criteria toevoegingen/ onttrekkingen	- toevoeging: eenmalige dotatie van het restantsaldo uit de reserve Huisvestingsvisie na realisatie van 5 regionale GGD vestigingen. - onttrekking: een 10-jarig gelijkblijvende onttrekking ten gunste van GGD exploitatie.

Na afronding van het huisvestingsproject wordt de reserve dekking kapitaallasten ingesteld door het restantsaldo van de reserve huisvestingsvisie te doteren aan deze reserve. Deze nieuwe bestemmingsreserve wordt als instrument ingezet om een bijdrage te leveren aan de beoogde besparing op huisvestingskosten.

Met de jaarlijkse onttrekking gedurende 10 jaar uit deze reserve wordt ten gunste van de GGD exploitatie een deel van de structurele lasten voortvloeiende uit investeringen in bouwkundige voorzieningen van de 5 regionale GGD vestigingen afgedekt. De termijn van 10 jaar is in overeenstemming met het afschrijvingsbeleid, waarin deze bouwkundige investeringen in 10 jaar worden afgeschreven.

Het effect hiervan is dat jaarlijks vanuit deze reserve naar verwachting € 330.000 bijdrage gegenereerd wordt als baten in de GGD exploitatie, gebaseerd op het verwachte restant saldo van € 3,3 miljoen van de reserve huisvesting. Nadat alle vijf regionale GGD vestigingen zijn gerealiseerd kan pas de definitieve balans opgemaakt worden en kan pas de werkelijke hoogte van de jaarlijkse bijdrage worden vastgesteld.

Bij vaststelling van de huisvestingsvisie was de ambitie om bij de huisvesting een verlaging te realiseren op de structurele kosten met € 500.000. Op basis van de huidige investeringsinzichten en ramingen is de verwachting dat vanaf 2021 (inclusief de inzet van de reserve dekking kapitaallasten) een besparing van € 450.000 per jaar gerealiseerd kan worden. De gestegen bouwkosten, de aantrekkende vastgoedmarkt met hogere huren en opwaartse aanpassing van het benodigde vierkante meters vloeroppervlakte hebben het besparingspotentieel onder druk gezet. Na afronding van de huisvestingprojecten kunnen we de definitieve (besparings-)rekening opmaken.

Reserve onderhoud GGD-locaties

In 2016 hieven we de onderhoudsvoorziening op en vervingen haar door een egalisatiereserve: de bestemmingsreserve onderhoud GGD-locaties. Het doel van deze reserve is het egaliseren van de lasten voor groot gebruikersonderhoud. Het reguliere klein huidige onderhoud van de GGD locaties financieren we nu al uit de reguliere exploitatie. Het meerjarige cyclus onderhoud (bijv. schilderwerk) financieren we uit de reserve onderhoud GGD-locaties. In samenhang met onze investering in vijf nieuwe regionale vestigingen gaan we onze onderhoudsplanning daarop aanpassen zodat we de jaarlijkse onderhoudskosten vanaf 2020 kunnen opvangen binnen de reguliere exploitatie. Hierdoor vervalt het doel van deze egalisatiereserve, waarmee in lijn met onze Nota Reserves en voorzieningen deze reserve moet worden opgeheven.

Daarom is de reserve onderhoud GGD-locaties in 2019 beëindigd waarbij het saldo van € 900.000 is vrijgevallen ten gunste van het exploitatieresultaat 2019. Het opheffen van de reserve onderhoud GGD-locaties gevoegd bij de reeds in de regulier exploitatiebegroting opgenomen jaarlijks budget voor klein gebruikersonderhoud resulteert in een jaarlijks beschikbaar budget voor gebruikersonderhoud van € 250.000. Dit achten wij toereikend voor de instandhouding van de GGD locaties.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2019 staat in dit overzicht:

	Boekwaarde 31-12-17	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2019
Mobiliteitsvoorziening personeel	596	867	-103	-388	972
Harmonisering piket vergoedingsregeling	10	0	0	-10	0
Totaal	606	867	-103	-398	972

bedragen x € 1.000

Alle toevoegingen en vrijvallen van de voorzieningen liepen via de exploitatie.

Mobiliteitsvoorziening personeel

De GGD is een organisatie in verandering: we investeren in een moderne, flexibele GGD, die kosteneffectief werkt. Deze verandering leidt tot een wijziging van taken en een herstructurering binnen de organisatie die hierop aansluit. Dat leidt tot interne en externe mobiliteit met enerzijds frictiekosten voor boventaligheid en outplacement en anderzijds kosten voor werving en selectie en gerichte inzet van interim expertise ter overbrugging in een transitieperiode. De financiële ruimte hiervoor komt uit efficiency in de overhead en de primaire processen.

Hiermee in lijn voerden we bezuinigingen door op de interne advisering en ondersteuning en maakten we individuele maatwerkafspraken met medewerkers. Voor de financiering van de hieruit voortvloeiende frictiekosten hebben we een mobiliteitsvoorziening¹. Begin 2019 was de omvang van deze voorziening € 596.000 voor 21 medewerkers. In 2019 sloten we 16 mobiliteitstrajecten succesvol af en voegden we 6 nieuwe trajecten toe. Aan het einde van het jaar was de hoogte van de voorziening € 971.000 voor 11 medewerkers.

Flottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

	Boekwaarde 31-12-19	Boekwaarde 31-12-18
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	5.667	2.173
Overlopende passiva	1.732	5.110
Totaal	7.399	7.283

bedragen x € 1.000

Netto-vlottende schulden

De specificatie van de netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar:

	Boekwaarde 31-12-19	Boekwaarde 31-12-18
Banksaldi	0	671
Rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen	971	718
Crediteuren	1.668	784
Overige schulden	3.027	0
Totaal	5.667	2.173

Het crediteurensaldo steeg sterk ten opzichte van 2018, met name door nog te betalen facturen voor de werkzaamheden voor de herhuisvesting van de kantoorlocatie in 's-Hertogenbosch. De overige schulden heeft met name betrekking op af te dragen belastingen en sociale premies (€ 3,0 miljoen) welke in voorgaande jaren werden weergegeven onder overlopende passiva.

Overlopende passiva

De specificatie van deze post:

	Boekwaarde 31-12-19	Boekwaarde 31-12-18
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen behalve jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	1.521	4.935
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.	202	135
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	9	40
Totaal	1.732	5.110

De verplichtingen betreffen vooral kosten over 2018 waarvan we de factuur in 2019 ontvangen (€ 1,5 miljoen).

¹ Hiervoor maken we per medewerker een reële schatting van (1) de kans op succesvolle herplaatsing, (2) het maximale financiële risico en (3) de kosten voor o.a. externe begeleiding.

Conform het BBV tonen we hieronder per project het verloop van de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.

	Saldo 01-01-2019	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen of terug betalingen	Saldo 31-12-2019
Project Centering Parenting	23	0	-23	0
Pilot verwarde personen	112	0	-112	0
Taal is gezond	17	0	-17	0
Jongeren op gezond gewicht	33	0	-33	0
Jong Leren Eten Makelaar	0	50	-33	17
Aanvullende Seksuele Gezondheid	0	4.068	-3.883	185
Totaal	185	4.118	-4.101	202

bedragen x € 1.000

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De GGD heeft de volgende niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen:

	verplichting ≤ 1 jaar	verplichting 1-5 jaar	verplichting ≥ 5 jaar	Totaal
Huurverplichtingen	2.222	5.216	7.328	14.766
Wagenpark (full operational lease)	62	167	0	229
Huisvesting; projectondersteuning en ontwerp	173	45	0	219
Stichting Inkoopbureau West-Brabant	173	0	0	173
Verzekeringen	199	0	0	199
Telefonie	65	0	0	65
Interim management	20	0	0	20
Totaal	2.915	5.428	7.328	15.671

bedragen x € 1.000

4. OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

	Raming begrotingsjaar voor wijziging			Raming begrotingsjaar na wijziging			Realisatie begrotingsjaar			Realisatie vorig begrotingsjaar		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Omschrijving												
Programma Publieke gezondheid	55.540	-42.438	13.102	51.429	-40.899	10.530	53.079	-43.495	9.584	53.474	-39.992	13.482
Overhead	2.624	-16.336	-13.712	8.223	-20.202	-11.979	8.415	-19.617	-11.202	6.472	-20.564	-14.092
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	58.164	-58.774	-610	59.652	-61.101	-1.449	61.494	-63.112	-1.618	59.946	-60.556	-610
"Toevoeging/onttrekking aan reserves: Programma Publieke gezondheid"	760	-150	610	1.449	0	1.449	1.828	-58	1.770	1.207	-240	967
Gerealiseerd resultaat	58.924	-58.924	0	61.101	-61.101	0	63.322	-63.170	152	61.153	-60.796	357

bedragen x € 1.000

5. TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

De jaarrekening sluit met een positief resultaat van € 151.962. Hieronder staat de toelichting op de baten en de lasten.

5.1 BATEN

De specificatie van de post baten:

Baten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Basispakket	37.348	36.438	36.412
Plustaken gemeenten	8.873	7.905	7.670
Plustaken en overige baten derden	15.170	15.309	14.082
Vrijval voorzieningen	103	0	0
Gerealiseerd resultaat	61.494	59.652	58.164

bedragen x € 1.000

De totale baten stijgen met € 1,8 miljoen ten opzichte van de begroting na wijziging. De oorzaken zijn vooral:

- hogere omzet van basistaken van € 910.000, door een voordeel bij de baten voor het basispakket van € 914.000 uit het Rijksvaccinatieprogramma, door de Inhaalcampagne groepsvaccinatie meningokokken. In de eerste helft van 2019 hebben we de extra vaccinatiecampagne tegen meningokokken ACWY afgerond.
- hogere omzet van plustaken aan gemeenten van € 968.000 waarvan de belangrijkste oorzaken zijn:
  - o verschuiving van omzet plustaken tussen gemeenten en derden leidt tot een voordeel in deze opbrengstcategorie van € 330.000;
  - o hogere omzet door niet begrote continuering GIDS (Gezond In De Stad) middelen, € 249.000;
  - o hogere omzet van projecten kansrijke start en vroege voorschoolse educatie, € 152.000;
  - o hogere omzet door meer inspecties kinderopvang dan begroot, € 130.000;
  - o hogere omzet vanuit de regionale plustaak Trainingscentrum welke niet waren voorzien in de begroting, € 120.000.
- lagere omzet voor plustaken en overige baten van derden van per saldo € 169.000. Onderliggend zien we een hogere omzet voor plustaken derden die teniet wordt gedaan door een lagere bijdrage vanuit de Veiligheidsregio aan de GHOR² Brabant-Noord³ die administratief via onze jaarrekening loopt:
  - o hogere subsidies die de GGD, als kashouder, doorbetaalde aan andere instellingen, € 231.000;
  - o hogere omzet reizigersadviezen door met name meer reizigersvaccinaties, € 163.000;
  - o hogere opbrengst van € 163.000 van de andere deelnemers aan Het Servicecentrum (dat ondersteunende administratieve taken uitvoert), als bijdrage in de hogere kosten;
  - o diverse hogere opbrengsten binnen verschillende afdelingen zoals Technische Hygiënezorg en TBC, € 160.000;
  - o hogere omzet forensische diensten en arrestantenzorg voor € 146.000;
  - o teniet gedaan door lagere opleidingssubsidies voor arts-opleiding in verband met landelijke wijzigingen in de financiering van de arts-opleiding Maatschappij en Gezondheid waardoor de ontvangen opleidingssubsidies zijn gedaald, € 313.000;
  - o lagere bijdrage vanuit de Veiligheidsregio Brabant-Noord vanwege de lagere lasten van de GHOR Brabant-Noord, € 741.000;
- vrijval mobiliteitsvoorziening personeel door herplaatsingen van boventallige medewerkers, voordeel € 103.000 (incidenteel);

² GHOR = Geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio.

³ Zie de paragraaf Samenwerkingsverbanden in het jaarverslag.

5.2 LASTEN

De specificatie van de post lasten:

Lasten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Personeelskosten	41.746	38.994	36.916
Overige personeelskosten	2.105	2.231	2.288
Kapitaalslasten	1.112	1.482	1.596
Huisvestingskosten	3.977	4.511	4.346
Overige bedrijfskosten	13.305	13.883	13.628
Dotatie voorzieningen	867	0	0
Gerealiseerd resultaat	63.112	61.101	58.774

bedragen x € 1.000

De totale lasten stijgen met € 2,0 miljoen ten opzichte van de begroting na wijziging. De oorzaken:

Personeelskosten

De personeelskosten zijn per saldo € 2,8 miljoen hoger dan begroot, door:

- hogere kosten voor formatie voor de inzet bij extra plusprojecten en extra inzet ten behoeve van de inhaalcampagne meningokokken, € 840.000;
- kosteneffect nieuwe CAO gemeentepersoneel, € 709.000;
- inzet van interimmanagers en adviseurs € 694.000 (incidenteel);
- extra inhuur van reguliere functies in verband met ziekteverzuim, continuïteit van dienstverlening en uitbreiding, gedempt door latere invulling van vacatureruimte op managementniveau, € 500.000 (waarvan € 200.000 incidenteel);
- inzet van externe expertise € 476.000 (incidenteel);
- deels teniet gedaan door lagere personeelskosten voor GHOR Brabant-Noord, € 480.000.

Overige personeelskosten

De overige personeelskosten zijn € 126.000 lager dan begroot door:

- lagere kosten voor onder andere studiefaciliteiten € 280.000, grotendeels verband houdend met ook de lagere ontvangen opleidingssubsidies voor arts-opleiding die hiervoor zijn vermeld;
- deels teniet gedaan door hogere kosten voor werving en selectie, € 177.000 (incidenteel).

Kapitaalslasten

Ten opzichte van de begroting zijn de kapitaalslasten € 370.000 lager door met name het uitstellen van investeringen voor huisvesting.

Huisvestingskosten

De huisvestingskosten zijn € 534.000 lager dan begroot door:

- lagere huur gebouwen € 282.000;
- lagere huisvestingskosten GHOR Brabant-Noord € 130.000;
- lagere huisvestingskosten door het onderhoud aan onze panden te minimaliseren in verband met de toekomstige realisatie van de nieuwe regiokantoren, € 121.000.

Overige bedrijfskosten

De bedrijfskosten zijn per saldo € 578.000 lager dan begroot door:

- lagere kosten voor laboratoriumtesten voor Seksuele Gezondheid door zowel lagere kosten door aanbesteding als een lagere jaarproductie als gevolg van capaciteitsproblemen in het soa-spreekuur in het voorjaar van 2019, € 300.000;
- verschuiving van overige bedrijfskosten naar personeelskosten voor inhuur externe expertise, € 185.000;
- diverse kleine overige afwijkingen, € 93.000.

Dotatie voorzieningen

Dit is de dotatie aan de mobiliteitsvoorziening personeel van € 867.000 (incidenteel). Een toelichting staat in paragraaf 3.2.

5.3 TOEVOEGING/ONTTREKKING AAN RESERVES

In onderstaand overzicht is een specificatie opgenomen van de toevoegingen en onttrekkingen van de bestemmingsreserves. Een uitgebreide toelichting kunt u terugvinden in hoofdstuk 3 onder het kopje eigen vermogen.

	Toevoeging	Onttrekking
Reserve huisvestingsvisie	0	-429
Reserve vernieuwing bedrijfsprocessen	0	-388
Reserve innovatieve projecten	58	-111
Reserve onderhoud GGD-locaties	0	-900
Totaal	58	-1.828

5.4 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Alle baten en lasten zijn structureel tenzij we aangeven dat ze incidenteel zijn. Structurele wijzigingen verwerkten we zoveel als mogelijk in de begroting 2020.

	Baten	Lasten
Mutaties in reserves	1.828	-58
Incidentele lasten gedekt uit reserve huisvestingvisie		-429
Incidentele lasten gedekt uit reserve vernieuwing bedrijfsprocessen		-388
Incidentele lasten gedekt uit reserve innovatieve projecten	58	-111
Inzet interimmanager en adviseurs		-694
Extra inhuur reguliere functies als gevolg van ziekteverzuim, continuïteit van dienstverlening en uitbreiding		-200
Inzet externe expertise		-476
Kosten werving en selectie		-177
Mobiliteitsvoorziening	103	-867
Desinvesteringen		-35
Totaal	1.989	-3.436

bedragen x € 1.000

5.5 RECHTMATIGHEID

De directeur informeert het dagelijks bestuur bij kostenoverschrijdingen via de bestuursrapportage. Daarnaast informeren we bij significante afwijkingen het algemeen bestuur tussentijds. Alle kostenoverschrijdingen in 2019 passen binnen het beleid en zijn gedekt uit gerelateerde opbrengsten. In bijlage 1 is een toelichting opgenomen op de begrotingsrechtmatigheid van de lasten 2019.

Rechtmatigheid van inkopen

Een aantal uitgaven in 2019 (en eerdere jaren) was hoger dan de Europese drempelwaarde, te weten € 944.414. Op basis van het voorwaardencriterium is daarom sprake van een onrechtmatigheid. Wij hebben een aantal mitigerende maatregelen genomen, die ervoor moeten zorgen dat de mate waarin onze inkopen voldoen aan de eisen van rechtmatigheid, vanaf 2020 aansluit bij de daarvoor gestelde norm. Zo zijn er verschillende aanbestedingen gestart of afgerond (o.a. mobiliteitsdiensten, accountantsdienstverlening, lab-testen, medische verbruiksartikelen) en zijn er aanvullende mitigerende maatregelen genomen.

Het ontbreken van een goedkeurende verklaring over de rechtmatigheid heeft geen invloed op de getrouwheid van deze jaarrekening en heeft ook geen invloed op de controleverklaring van de deelnemende gemeenten omdat een gemeenschappelijke regeling een zelfstandige verantwoordingsplicht heeft.

5.6 GEBEURTENIS NA BALANSDATUM

De uitbraak van het Coronavirus heeft geen gevolgen voor de financiën van 2019. Wel voorzien wij een materiële impact op de financiën in 2020. Hoewel de omvang daarvan nog onzeker is, behandelen wij de gevolgen van het coronavirus in de jaarrekening 2019 als een gebeurtenis na balansdatum. De effecten van de uitbraak van het Coronavirus in 2020 voor onze reguliere werkzaamheden en voor onze financiën zijn nog niet te overzien op het moment van schrijven. Drie dingen weten we wel al zeker. Ten eerste lopen we op dit moment achterstanden op in onze reguliere dienstverlening, omdat veel van onze medisch opgeleide medewerkers worden ingezet voor de beheersing en bestrijding van het Coronavirus. Dit zal tevens invloed hebben op de in de begroting geschetste ontwikkelambitie voor 2020. Over iedere afschalmingsmaatregel die wij treffen, hebben we het algemeen bestuur geïnformeerd. De effecten en gevolgen van de maatregelen in termen van achterstanden en mogelijke inhaalwerkzaamheden, worden in kaart gebracht als de crisis beslecht is.

Door de uitbraak van het virus worden we in de tweede plaats geconfronteerd met extra onvoorziene kosten. We focussen ons nu op onze opdracht. De financiële afwikkeling volgt als de crisis is beslecht. Tenzij er op een later moment door het Rijk fondsen ter beschikking worden gesteld, zullen de kosten ten laste komen van onze algemene reserve die bedoeld is om onvoorziene kosten op te vangen. De hoogte van onze algemene reserve is afdoende om financieel niet in de problemen te komen.

Wij houden bij welke extra kosten wij maken die specifiek verband houden met de beheersing en bestrijding van het Coronavirus.

Effecten van de coronacrisis die zich nu al voordoen:

- Verhogen van inzet en paraatheid: zeer grootschalige opschaling met tevens het instellen van avond-, nacht- en weekenddiensten;
- Hoger ziekteverzuim: meer overwerk door eigen personeel en inzet van uitzendkrachten;
- Hoog verbruik van persoonlijke beschermingsmiddelen: extra kosten van gebruik;
- Lagere verwachte jaaropbrengsten van reizigersadviesing en reizigersvaccinaties (plustaak derden) als gevolg van mondiale vliegbeperkingen.

Mogelijke effecten in de nabije toekomst:

- Door afschalen en tijdelijk staken van een aantal taken uit onze reguliere dienstverlening is er een gereede kans dat de opgelopen achterstanden niet meer volledig goedgemaakt kunnen worden in de rest van het jaar, waardoor er druk ontstaat op een deel van de baten uit plustaken;
- Fysieke en geestelijke overbelasting van onze medewerkers: kosten voor psychische ondersteuning personeel en vervangingskosten bij uitval.

Tot slot, de GGD heeft een in de wet verankerde rol in crises met een volksgezondheidscomponent. Wij zullen de manier waarop wij die rol in deze crisis hebben vervuld goed evalueren. De lessen die we daaruit trekken gebruiken we voor de verdere ontwikkeling van die rol.

De ontwikkelingen rondom deze drie zaken houden we nauwlettend in de gaten. Bovendien leggen wij hierover verantwoording af in het jaarverslag en de jaarrekening over 2020, en waar nodig ook op andere manieren.

6. WET NORMERING TOPINKOMENS

De wet normering topinkomens (WNT) is van toepassing op de GGD. Het toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2019 €194.000 (algemeen bezoldigingsmaximum). De GGD betaalde in 2019 geen bezoldigingen of uitkeringen boven de WNT-normen.

Bedragen in €	Karin van Esch
Functiegegevens	
In dienst vanaf (datum begin functievervulling)	1 september 2014
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.401
Beloningen betaalbaar op termijn	20.409
Subtotaal	160.810
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totale bezoldiging 2019	160.810
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Gegevens 2018	
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	134.327
Beloningen betaalbaar op termijn	18.681
Subtotaal	153.008
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000
Totale bezoldiging 2018	153.008

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2019 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen. De samenstelling van het bestuur in 2019:

Naam topfunctionaris (onbezoldigd)	Functie	Gemeente
R. Compagne	Dagelijks bestuur/ Algemeen bestuur*	Meijerijstad
M. Hendrickx	Dagelijks bestuur/ Algemeen bestuur	Tilburg
W. Hillenaar	Dagelijks bestuur/ Algemeen bestuur	Cuijk
U. Kâhya	Dagelijks bestuur/ Algemeen bestuur	's-Hertogenbosch
T. van Kessel	Dagelijks bestuur/ Algemeen bestuur	Oss
P. van Steen	Dagelijks bestuur/ Algemeen bestuur	Heusden
H. Willems	Dagelijks bestuur/ Algemeen bestuur	Boekel
E. Witlox	Dagelijks bestuur/ Algemeen bestuur**	Meijerijstad
M. Böhmer	Algemeen bestuur	Landerd
J. Brekelmans	Algemeen bestuur*	Loon op Zand
E. van Daal	Algemeen bestuur	Mill en Sint Hubert
R. Dols	Algemeen bestuur*	Tilburg
H. Driessen	Algemeen bestuur*/**	Sint Anthonis
G. van Heeswijk	Algemeen bestuur	Uden
S. Heijboer	Algemeen bestuur	Vught
W. Hendriks-van Haren	Algemeen bestuur	Boxmeer
M. Immink-Hoppenbrouwers	Algemeen bestuur	Goirle
R. Jansen	Algemeen bestuur*/**	Dongen
R. Joosten	Algemeen bestuur	Grave
P. Lepolder	Algemeen bestuur*	Dongen
M. Lestrade	Algemeen bestuur	Boxtel
W. Ligtenberg	Algemeen bestuur**	Loon op Zand
R. van Moorselaar	Algemeen bestuur	Bernheze
D. Odabasi-Seker	Algemeen bestuur	Waalwijk
G. Overmans	Algemeen bestuur	Hilvarenbeek
R. Poel	Algemeen bestuur*	Sint Anthonis
P. Raaijmakers	Algemeen bestuur	Sint-Michielsgestel
J. Raemaekers	Algemeen bestuur**	Sint Anthonis
E. de Ridder	Algemeen bestuur**	Tilburg
M. Roozendaal	Algemeen bestuur*/**	Meijerijstad
S. Vatta	Algemeen bestuur*	Oisterwijk
A. Verschuren	Algemeen bestuur	Haaren
R. Vullings	Algemeen bestuur**	Dongen
A. Zwarts	Algemeen bestuur	Gilze en Rijen
A. van der Zijden	Directeur***	niet van toepassing

* primo 2019 nog geen bestuurslid

** ultimo 2019 geen bestuurslid meer

*** verloning via GGD West Brabant

7. RESULTAATBESTEMMING

De jaarrekening 2019 sluit met een positief resultaat van € 151.962. Conform bestaand beleid wordt het resultaat toegevoegd aan de algemene reserve zolang deze reserve niet boven of beneden de afgesproken bandbreedte komt.

De algemene reserve bedraagt per 31 december 2019 € 2,3 miljoen, de ondergrens van de algemene reserve is € 1,5 miljoen. In 2020 zal € 0,5 miljoen worden onttrokken uit de algemene reserve als gevolg van het definitieve cao-akkoord voor gemeentepersoneel. Deze ongedekte meerkosten worden conform bestaand beleid ten laste van de algemene reserve gebracht en leiden niet tot een aangepaste inwonerbijdrage 2020. Deze begrotingswijziging is vastgesteld door het Algemeen Bestuur in haar vergadering van 21 november 2019. Na onttrekking in 2020 van deze € 0,5 miljoen bedraagt de algemene reserve € 1,8 miljoen en nadert deze de ondergrens van € 1,5 miljoen.

Om voldoende financiële buffer te behouden voor plotselinge en niet voorzienbare financiële tegenvallers vloeit het resultaat daarom terug naar de algemene reserves.

BIJLAGEN

Hart voor Brabant

BIJLAGE 1: BEGROTINGSRECHTMATIGHEID 2019

Uitgangspunten

Bij de jaarrekening vindt een analyse van de verschillen ten opzichte van de begroting plaats, conform artikel 28 van het BBV. Bij de analyse moet in ieder geval aan de volgende elementen aandacht worden besteed:

- oorzaak van de afwijking;
- de relatie van de prestaties;
- de passendheid in het beleid;
- de dekking vanuit andere programma's (alternatieve dekking);
- mogelijke eerdere informatievoorziening over de afwijking aan de raad.

Voor het bepalen van de begrotingsrechtmatigheid kunnen de volgende "soorten" begrotingsafwijkingen worden onderkend:

Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel
1. Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet	5. Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend
2. Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	6. Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met het algemeen bestuur.
3. Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, Belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar Geconstateerd na verantwoordingsjaar	7. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft het algemeen bestuur nog geen besluiten genomen.
4. Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijving- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. -jaar van investeren; -afschrijving- en financieringslasten in latere jaren.	

Resultaat begrotingsrechtmatigheid 2019

De overschrijdingen in de jaarrekening 2019 zijn beoordeeld op rechtmatigheid. Alleen de lastenkant is in de toets betrokken. Van elke overschrijding wordt aangegeven op welke wijze deze past binnen de vastgestelde normen.

Nadeel	Toelichting	Oordeel m.b.t. begrotingsrechtmatigheid (V = onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel) (X = onrechtmatig, en telt wel mee voor het oordeel)
867	Toevoeging mobiliteitsvoorziening	V 2. Kostenoverschrijding bij open einde regeling
840	Hogere personeelslasten als gevolg van additionele plustaken en extra inzet ten behoeve van de inhaalcampagne meningokokken.	V 1. Kostenoverschrijding gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten
709	Hogere personeelslasten als gevolg van nieuwe CAO gemeentepersoneel.	V 1. Kostenoverschrijding, tijdig gemeld in bestuursrapportage 2019 en gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.
200	Hogere personeelslasten als gevolg van extra inhuur van reguliere functies in verband met ziekteverzuim, continuïteit van dienstverlening en uitbreiding.	V 1. Kostenoverschrijding, tijdig gemeld in bestuursrapportage 2019 en gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.

bedragen x € 1.000

BIJLAGE 2: TAAKVELDEN

	Begroting 2019			Realisatie 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	115	-115	0	142	-62	80
0.4 Overhead	2.624	-16.336	-13.712	8.415	-20.647	-12.231
0.10 Mutaties reserves	760	-150	610	1.828	-58	1.770
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	152	0	152
0 Bestuur en ondersteuning	3.499	-16.601	-13.102	10.537	-20.767	-10.229
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.389	-2.067	322	1.676	-1.518	158
1.2 Openbare orde en veiligheid	191	-191	0	239	-186	53
1 Veiligheid	2.580	-2.258	322	1.915	-1.704	211
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.568	-1.033	535	1.808	-1.527	281
6 Sociaal domein	1.568	-1.033	535	1.808	-1.527	281
7.1 Volksgezondheid	51.277	-39.032	12.245	49.062	-39.172	9.889
7 Volksgezondheid en milieu	51.277	-39.032	12.245	49.062	-39.172	9.889
Totaal	58.924	-58.924	0	63.322	-63.170	152

bedragen x € 1.000

BIJLAGE 3: SINGLE INFORMATION SINGLE AUDIT

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 16 januari 2020						
VWS	H3	Seksualiteitscoördinatie- en hulpverlening + aanvullende curatieve SOA bestrijding	Aantal consulten (jaar T)	Aantal SOA-onderzoeken (jaar T) in het verzorgingsgebied	Besteding (jaar T)	Stand Egalisatiereserve per 31 december (jaar T)
		in het verzorgingsgebied.	seksualiteits hulpverlening in het verzorgingsgebied.	SOA's (jaar T) in het verzorgingsgebied		
		Subsidieregeling publieke gezondheid				
		Gemeenten				
		Aard controle D1	Aard controle D1	Aard controle D1	Aard controle R	Aard controle R
		Indicatornummer: H3 / 01	Indicatornummer: H3 / 02	Indicatornummer: H3 / 03	Indicatornummer: H3 / 04	Indicatornummer: H3 / 05
		13.969	2.859	13.969	€ 4.010.118	€ 184.780
VWS	H5	Subsidieregeling Prep	Aantal intakeconsulten	Aantal vervolgsulten	Aantal geïnde eigen bijdragen van de gebruiker van € 7,50 per dertig pillen	
					Aard controle R	
		Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	
		Indicatornummer: H5 / 01	Indicatornummer: H5 / 02	Indicatornummer: H5 / 03		
		169	394	646		
LNV	L1	Jong Leren Eten-uitkeringen	Besteding (jaar T)			
			Aard controle R			
			Indicatornummer: L1 / 01			
			€ 56.072			